

Dit O&S rapport is digitaal

Kik hier om naar het interactieve rapport te gaan

Vanaf de volgende pagina staat de PDF-versie van het rapport. Deze PDF-versie is niet interactief.

Monitor inclusieve stad 2023

Foto: Gemeente Amersfoort - Simon Lamme

Inhoudsopgave

Samenvatting	3	7. Diversiteit en discriminatie	50
2. Preventie	11	8. Ontwikkeling gebruik ondersteuning	54
2.1 Fysieke en mentale gezondheid	12	9. Transformatie	65
2.2 (On)gezond gedrag	15	9.1 Bevorderen eigen kracht / netwerk en versterken sbi	66
2.3 Verschillen tussen groepen	20	9.2 Integraliteit	67
3. Bestaanszekerheid	25	9.3 Doeltreffendheid, efficiënte inzet van middelen	71
3.1 Armoede en schulden	26	9.4 Wachtlijsten	73
3.2 Meedoen naar vermogen	31	10. Cliëntervaring	75
4. Ontwikkelen en opgroeien	35	10.1 Toegang	76
4.1 Gezond opgroeien	36	10.2 Kwaliteit en passendheid	77
4.2 Veilig opgroeien	37	10.3 Effect	79
4.3 Kansrijk opgroeien	38	10.4 Kwalitatief onderzoek	80
5. Psychische kwetsbaarheid	42	11. Slotbeschouwing	87
6. Ouder worden	46	Bronvermelding	91
6.1 Gezondheid en zelfstandig blijven wonen	47		
6.2 Mantelzorg	48		

Samenvatting

Sinds 2015 verschijnt jaarlijks de monitor sociaal domein. Op 23 maart 2021 is het beleidskader inclusieve stad vastgesteld. Daarom is de monitor sociaal domein doorontwikkeld naar een monitor inclusieve stad 2022, volgens het raadsvoorstel 'Monitoring Beleidskader inclusieve stad'. Met de monitor inclusieve stad volgt de gemeente de effecten van het beleidskader, om op basis hiervan bij te kunnen sturen.

Met de meeste inwoners van Amersfoort gaat het goed

Net als de afgelopen jaren scoort Amersfoort op veel punten positiever dan andere steden in Nederland, zoals een lager percentage inwoners dat in (energie)armoede leeft en een hoger percentage volwassenen dat een goede gezondheid ervaart en gezond gedrag vertoont (roken, drinken, bewegen). Dit hangt samen met de gunstige financieel-economische situatie van veel van onze inwoners. Maar er zijn ook punten waarop Amersfoort minder gunstig scoort, waar een zorgelijke trend zichtbaar is of waarop grote verschillen tussen groepen zijn.

Afname ervaren gezondheid 18+; 18-64-jarigen wel betere ervaren gezondheid dan landelijk

In het najaar van 2020 was nog geen invloed zichtbaar van de coronacrisis op de gezondheid van volwassenen en senioren. Maar tussen 2020 en 2022 is de ervaren gezondheid van Amersfoortse volwassenen en senioren afgenomen. Wel ervaren Amersfoortse volwassenen hun gezondheid in 2022 nog beter dan landelijk (bij senioren is dit niet zo). Daarnaast nam ernstige eenzaamheid onder volwassenen toe. Dit zijn ongunstige ontwikkelingen in het kader van positieve gezondheid. Gunstig is wel dat meer Amersfoorters wekelijks sporten. Maar het percentage inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijn is niet toegenomen: circa de helft van de Amersfoorters beweegt in 2022 onvoldoende. Wel doen volwassen Amersfoorters het ook hier weer iets beter dan landelijk (maar senioren niet). Daarnaast is overgewicht, roken en zwaar drinken tussen 2020 en 2022 niet (verder) afgenomen onder volwassenen en senioren, maar ook voor roken en zwaar drinken zijn de cijfers voor volwassenen nog steeds wel gunstiger dan landelijk. Andere aspecten die belangrijk zijn voor iemands welzijn, zoals stress, psychische problematiek en ervaren discriminatie, zijn ook niet veranderd.

Ongunstige ontwikkelingen in onderwijs

Een ongunstige ontwikkeling is dat in Amersfoortse wijken waar relatief veel laag opgeleiden wonen, meer basisschoolleerlingen een lager schooladvies dan toetsadvies ('onderadvies') kregen. Hierdoor nam de kansenongelijkheid in de overgang van primair naar voortgezet onderwijs toe. Terwijl kinderen uit deze gemiddeld laag opgeleide wijken ook in de schooljaren daarvoor al vaker onderadvies kregen. Een andere ongunstige ontwikkeling is de sterke toename van relatief verzuim en voortijdig schoolverlaten. Dit komt onder andere door motivatieverlies tijdens de coronaperiode, verkeerde studiekeuze en de krappe arbeidsmarkt.

Verwachte toename bestaansonzekerheid, maar meer vroegsignalering schulden

Het aandeel werklozen en mensen in de bijstand nam af. En er werden iets meer banen vanuit de 'wet banenafpraak' gerealiseerd. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen nam de laatste jaren nog niet toe. Inmiddels is dat beeld aan het kantelen. We zien dat meer huishoudens in 'energiearmoede' leven en dat iets minder mensen vanuit de bijstand naar werk uitstromen.

Het Centraal Planbureau verwacht dat de armoede in 2024 gelijk blijft, door de aangekondigde maatregelen van de overheid. Maar zij maken hierbij de kanttekening dat deze verwachting gebaseerd is op koopkracht, waarbij verschillen in de kosten voor energie niet meegenomen worden. Juist mensen met de laagste inkomens wonen vaker in huizen met hoge energiekosten. Armoede kan dus bij de laagste inkomensgroep met een hoge energierekening ondanks de maatregelen toch oplopen. Vanwege de verwachte toename van bestaansonzekerheid van deze groep is het gunstig dat het aantal meldingen van betalingsachterstanden fors toenam door een wetswijziging. Door deze vroegsignalering komen mensen met beginnende betalingsproblemen eerder in beeld en dat kan schulden voorkomen. Dat is belangrijk omdat op dit moment maar circa negen procent van de huishoudens met problematische schulden een schuldregeling heeft.

Sommige verschillen tussen groepen vergroot

Het SCP ziet nog steeds grote verschillen tussen groepen. Dit hangt niet alleen af van opleiding, beroep, inkomen en financieel vermogen (economisch kapitaal), maar ook van 'wie je kent' (sociaal kapitaal), 'waar je bij past' (cultureel

kapitaal) en ‘wie je bent’ (persoonskapitaal: gezondheid en aantrekkelijkheid). Ook de leefomgeving is een grote factor bij gezondheidsverschillen. De wijk waarin je woont is bijvoorbeeld van invloed op energiearmoede en het behalen van een startkwalificatie. In Amersfoort zien we grote sociaaleconomische gezondheidsverschillen, waarbij hoogopgeleiden bijvoorbeeld vaker een goede fysieke en mentale gezondheid hebben, minder overgewicht hebben, en vaker sporten en bewegen dan laagopgeleiden. Naast verschillen naar opleidingsniveau zijn er ook grote verschillen naar herkomst. Zo hebben Amersfoorters die in Nederland geboren zijn, maar wiens ouders buiten Europa geboren zijn onder andere een aanzienlijk lagere levensverwachting en vaker een betalingsachterstand bij zorgpremie. Sommige verschillen tussen groepen zijn vergroot, zoals in Amersfoort bij onderadvies en landelijk bij beweeggedrag. En regionaal blijkt de ervaren gezondheid tussen 2020 en 2022 sterker afgenomen bij mensen die moeite hebben met rondkomen. Voor deze groepen lijkt met preventie en positieve gezondheid dus de meeste winst te behalen.

Ontwikkeling gebruik ondersteuning

In 2022 is het bereik van Indebuurt033 iets verder toegenomen, terwijl het bereik van de wijkteams licht afnam. Dit past bij de gewenste ontwikkeling van meer hulpvragen opvangen via de sociale basisinfrastructuur. Verder wordt meer begeleiding geleverd door de wijkteams, waardoor het aandeel Amersfoorters met Wmo begeleiding door specialistische zorgaanbieders is gedaald. Dit is een gewenste ontwikkeling zoals beoogd met de maatregel 'meer begeleiding door wijkteams in plaats van doorverwijzen naar specialistische zorgaanbieders'. Verder werden er in 2022 evenveel hulpvragen vanuit de wijkteams verwezen naar de basisinfrastructuur, eigen kracht of het eigen netwerk als in 2020 en 2021. Het aandeel inwoners met Wmo is in 2022 iets lager dan in 2021, en lager dan gemiddeld in andere gemeenten met 100.000 tot 300.000 inwoners. Het aandeel jongeren met jeugdzorg neemt licht toe. En (na een trendbreuk tussen 2020 en 2021) ontvangen in Amersfoort meer jongeren jeugdzorg dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten. Een beperkt aantal huishoudens ontvangt ondersteuning uit 2 of 3 gemeentelijke wetten (Participatiewet, Wmo en/of Jeugdzorg; ‘stapeling’). Maar volgens landelijk onderzoek hebben veel meer

Nederlanders te maken met een stapeling van problemen, namelijk één op de zes volwassenen. Juist deze mensen hebben vaak gebrek aan hulpbronnen (zoals laag inkomen, slechte gezondheid en weinig veerkracht). Daardoor bevinden ze zich relatief vaak in een kwetsbare situatie en kunnen ze vaak minder goed meedoen in de samenleving. Ongeveer één op de tien volwassen Nederlanders bevindt zich in een kwetsbare situatie. Naar verwachting komt kwetsbaarheid in Amersfoort iets minder voor vanwege de gemiddeld hoger opgeleide bevolking. Maar voor de Amersfoorters die wel in een kwetsbare situatie zitten, is het belangrijk dat zij waar nodig ondersteuning kunnen ontvangen.

Meerderheid inwoners tevreden over ondersteuning, wel verbetermogelijkheden toegang

De meerderheid van de cliënten werk & inkomen is tevreden over de toegang, kwaliteit en het effect van hun ondersteuning. Wel noemen deze cliënten de telefonische bereikbaarheid als verbeterpunt. Ook mantelzorgers zien verbetermogelijkheden in de toegang. Uit gesprekken blijkt dat er onvoldoende bekendheid is met het aanbod aan mantelzorgondersteuning.

Het is een zoektocht voor mantelzorgers welke mogelijkheden er zijn en waar ze moeten zijn. Bij vrijwilligers leek ondersteuning een minder grote rol te spelen: zij spraken vooral over het aangeven van grenzen om op die manier te voorkomen dat zij overvraagd worden.

1. Inleiding

Doel monitor: effecten van beleid volgen om bij te kunnen sturen

Sinds 2015 verschijnt jaarlijks de monitor sociaal domein. Daarmee volgden we de effecten van de decentralisaties. Op 23 maart 2021 is het beleidskader inclusieve stad vastgesteld. Daarom is de monitor sociaal domein doorontwikkeld naar een monitor inclusieve stad, volgens het raadsvoorstel 'Monitoring Beleidskader inclusieve stad'. De monitor inclusieve stad is breder dan alleen het sociaal domein. Met de monitor inclusieve stad volgt de gemeente de effecten van het beleidskader. Op basis hiervan wordt duidelijk welke resultaten er zijn geboekt en of er al dan niet moet worden bijgestuurd. Om een beeld te krijgen van waar Amersfoort staat, vergelijken we waar mogelijk met andere 100.000+ gemeenten en landelijk. Verder maken we gebruik van 'tellen en vertellen'. De monitor gaat over de effecten op de doelen en niet over de kosten. Hierover wordt verantwoord via de begrotingscyclus.

Maatschappelijke effecten en richtinggevende doelen

In de monitor inclusieve stad maken we een duidelijke koppeling tussen maatschappelijke effecten, richtinggevende (ER-)doelen, transformatiedoelstellingen en indicatoren. Met deze informatie stellen we de gemeenteraad in staat om een beeld te vormen van de ontwikkelingen binnen het brede beleidsveld en realisatie van de doelstellingen.

Voor het beleidskader inclusieve stad zijn de maatschappelijke effecten geactualiseerd. De maatschappelijke effecten verbinden de beleidsdoelen aan meetbare resultaten. Ze verwoorden de effecten die we in de samenleving willen zien optreden; mede door inzet van gemeente, professionals en vrijwilligers en inwoners zelf. Deze maatschappelijke effecten zijn vertaald naar meetbare richtinggevende (ER-)doelen en indicatoren, die we opnemen in de monitor inclusieve stad.

Leesvoorbeeld:

In de doelenboom met indicatoren staat bijvoorbeeld de indicator ‘% huishoudens met risico op armoede’. Deze indicator geeft informatie over het ER-doel ‘minder volwassenen en kinderen ervaren financiële belemmeringen om ‘mee te doen’. Dit ER-doel geeft vervolgens informatie over het maatschappelijke effect ‘meedoen’.

Op deze manier zijn alle maatschappelijke effecten gekoppeld aan richtinggevende (ER-) doelen en indicatoren. En ook bij de transformatiedoelstellingen (vastgesteld in 2017 in het raadsvoorstel 'Monitoring Sociaal Domein 2018') zijn de indicatoren eraan gekoppeld. Daarbij is de transformatie geen opzichzelfstaand doel, maar een middel om uiteindelijk maatschappelijke effecten en doelen te bereiken.

Bij de keuze voor indicatoren is ervoor gezorgd dat er bij ieder doel tenminste één indicator is. Daarnaast zijn er bij ieder van de zes inhoudelijke thema's uit het beleidskader inclusieve stad indicatoren. Op de volgende pagina staat de totaal doelenboom met alle effecten en doelen. Daarna begint ieder hoofdstuk met een specifieke doelenboom met de effecten en

doelen die samenhangen met het onderwerp, met daaronder *een selectie* van indicatoren.

In de bijlage bij het raadsvoorstel 'Monitoring Beleidskader inclusieve stad' zijn de doelenbomen maatschappelijke effecten en transformatie met *alle* indicatoren te vinden.

Achtergrondanalyses

In de monitor splitsen we resultaten waar mogelijk naar verschillende achtergrondkenmerken, zoals opleidingsniveau en herkomst. We maken onderscheid naar deze achtergrondkenmerken om als het nodig is actie te kunnen ondernemen bijvoorbeeld tegen kansenongelijkheid. Om die reden is er in de monitor ook een aparte paragraaf over verschillen tussen groepen.

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. De overige indicatoren blijven leeg. Deze staan opgesomd bij het betreffende hoofdstuk. De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de monitor inclusieve stad 2022.

Totaal doelenboom effecten

Maatschappelijke effecten

Richtinggevende doelen

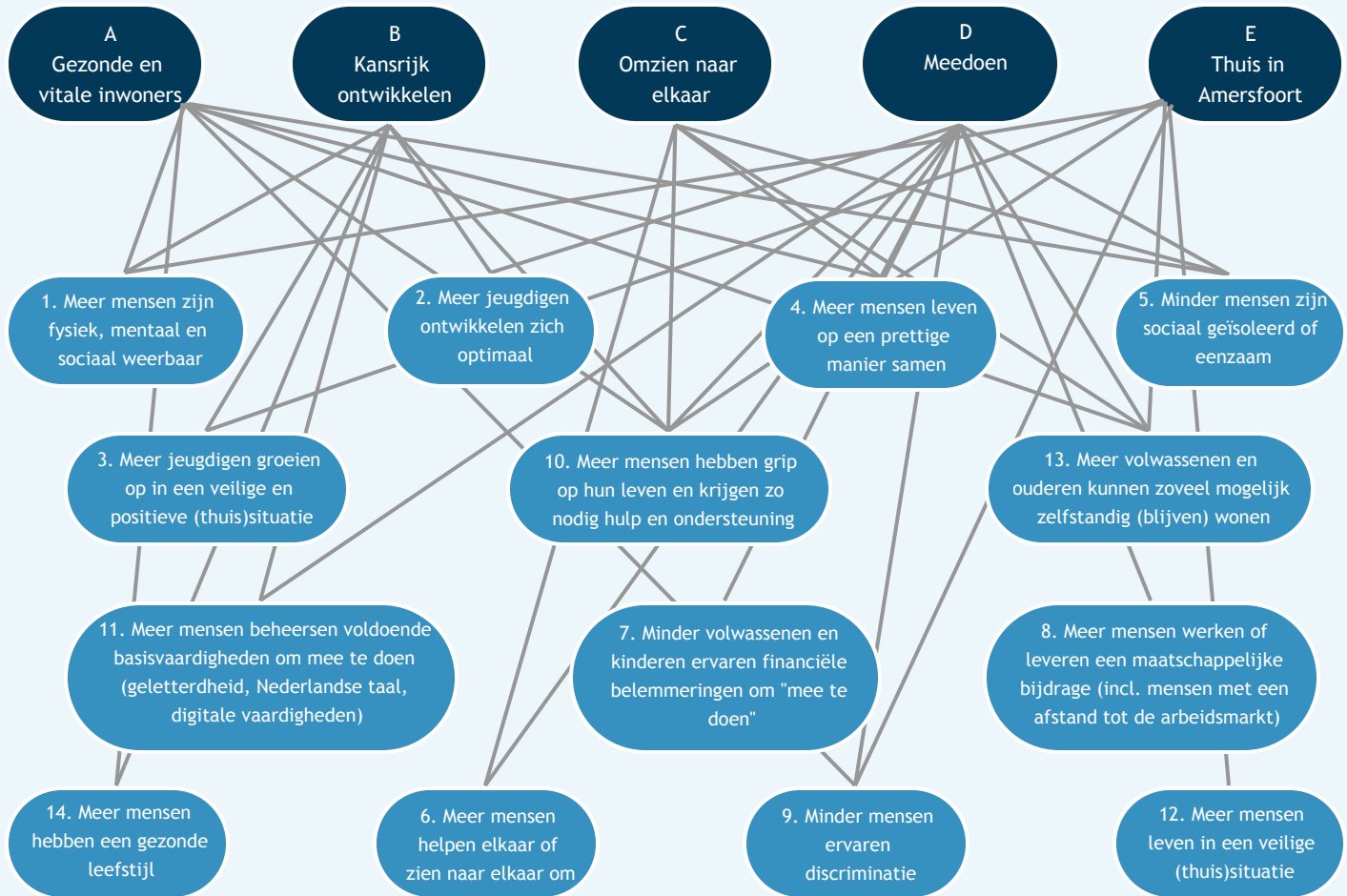
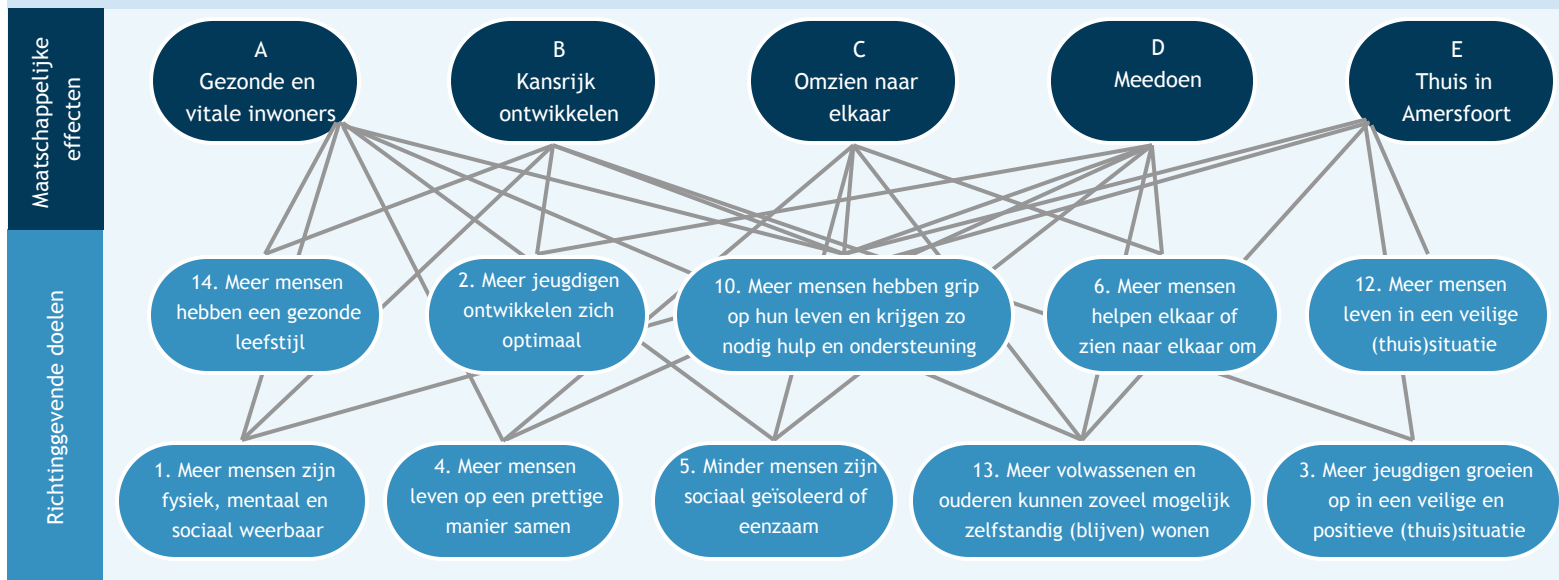

Foto: Gemeente Amersfoort - Simon Lamme

Preventie

- ➔ Effect in gewenste richting
- ➞ Effect in ongewenste richting
- ⏸ Indicator blijft stabiel
- ⏸ (Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland
- ⏸ Lager dan gemiddeld in Nederland
- ⏸ Hoger dan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Richtinggevende doelen
% 13-17 jr dat voldoende weerbaar is	-	88%	-	➞	⏸	doelen 1 en 12
% 13-17 jr dat zich (zeer) vaak gestrest voelt	-	49%	-	⏸	⏸	doelen 2 en 14
% 18-64 jr dat ernstig eenzaam is	10%	-	13%	➞	⏸	doelen 4, 5, en 14
% 65+ met onvoldoende regie over het eigen leven	12%	-	-	⏸	⏸	doelen 10 en 13

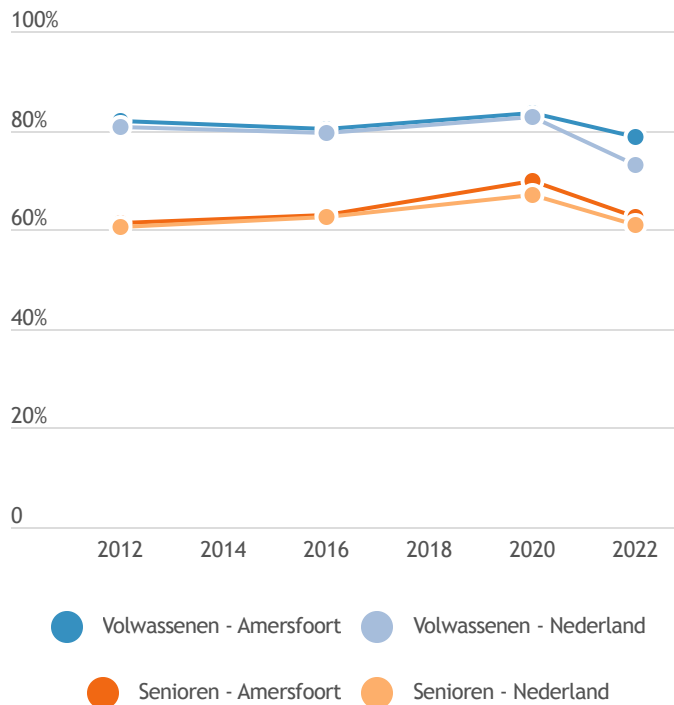
2. Preventie

2.1 Fysieke en mentale gezondheid

Ervaren gezondheid Amersfoorters verslechterd

De ervaren gezondheid van Amersfoortse volwassenen en senioren is afgenomen tussen 2020 en 2022. In het eerste coronajaar leek de gezondheid juist vaker als (zeer) goed te worden ervaren dan in de jaren ervoor (GGD regio Utrecht 2023a). Wel ervaren Amersfoortse volwassenen hun gezondheid in 2022 nog beter dan landelijk; bij senioren is geen verschil. De verslechterde ervaren gezondheid is een ongunstige ontwikkeling in het kader van positieve gezondheid. Deze afname is regionaal echter niet voor iedereen hetzelfde. Want in de regio Utrecht is de ervaren gezondheid van mensen die moeite hebben met rondkomen sterker afgenomen tussen 2020 en 2022 (GGD regio Utrecht 2023b). Onbekend is of dat ook in Amersfoort het geval is. Wel blijken Amersfoortse laagopgeleiden hun gezondheid minder vaak als (zeer) goed te ervaren, en laagopgeleiden hebben vaker moeite met rondkomen.

Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) en senioren (65+) met (zeer) goed ervaren gezondheid

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

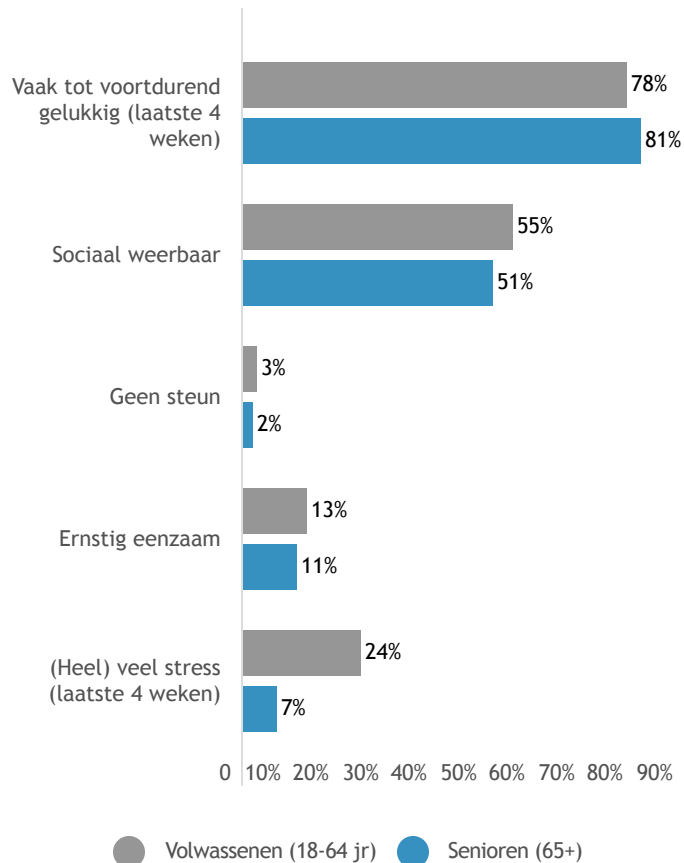
Meer volwassenen ernstig eenzaam

In 2022 voelt 13% van de Amersfoortse volwassenen zich erg eenzaam. Dit is hoger dan in 2020 (10%). Onder senioren is eenzaamheid niet toegenomen. Amersfoorters zijn even vaak ernstig eenzaam als landelijk.

Andere aspecten die belangrijk zijn voor iemands welzijn, zoals ervaren steun, stress en sociale weerbaarheid, zijn niet veranderd tussen 2020 en 2022. Amersfoortse volwassenen en senioren verschillen hierin ook niet van landelijk. Wel zien we verschillen tussen groepen. Zowel ernstige eenzaamheid als stress lijkt iets vaker voor te komen onder 18-34 jarigen, vrouwen en midden opgeleiden.

Ook geluk is een belangrijke indicator voor welzijn. “Uit onderzoek blijkt dat gelukkige mensen gezonder zijn en langer leven, betere sociale contacten hebben en meer productief zijn in het werk. Dit kan zowel oorzaak als gevolg zijn” (GGD regio Utrecht 2022, p.20). Najaar 2022 was 78% van de Amersfoortse volwassenen en 81% van de senioren vaak tot voortdurend gelukkig (in de afgelopen 4 weken).

Figuur: Gezondheid Amersfoortse volwassenen en senioren, 2022

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

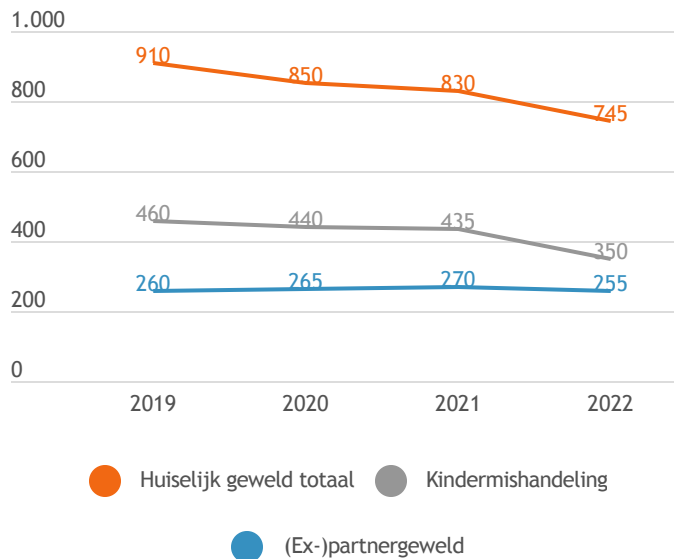
Meldingen huiselijk geweld bij Veilig Thuis

In 2022 zijn 745 casussen¹ behandeld door Veilig Thuis waarin melding is gedaan over (vermoedens van) huiselijk geweld in Amersfoort. De meest gemelde vorm van huiselijk geweld is kindermishandeling, gevolgd door (ex-)partnergeweld. Andere vormen van huiselijk geweld, zoals geweld tegen ouders of ouderenmishandeling, worden veel minder gemeld.

Het aantal meldingen van huiselijk geweld nam de laatste jaren af, zowel landelijk als in Amersfoort. Landelijk nam het aantal meldingen het laatste jaar juist licht toe. Amersfoort kende in 2022 minder casussen met melding(en) van huiselijk geweld of kindermishandeling dan in 2021 en dan landelijk. Die afname geldt ook voor de hele regio van Veilig Thuis Utrecht. Wat de reden is van de afname in Amersfoort en regio is lastig vast te stellen.

Het aantal meldingen bij Veilig Thuis is niet gelijk aan het aantal gevallen huiselijk geweld, bijvoorbeeld omdat geen contact wordt opgenomen met Veilig Thuis. In landelijk vragenlijstonderzoek zei in 2022 namelijk 9% van de bevolking

Figuur: Casussen met melding(en) huiselijk geweld in Amersfoort bij Veilig Thuis

Bron: CBS

van 16 jaar en ouder in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van een of meerdere vormen van huiselijk geweld (CBS/WODC 2023). Dit is vergelijkbaar met 2020. Daarnaast blijkt 32% te maken te krijgen met verbale agressie in de huiselijke kring.

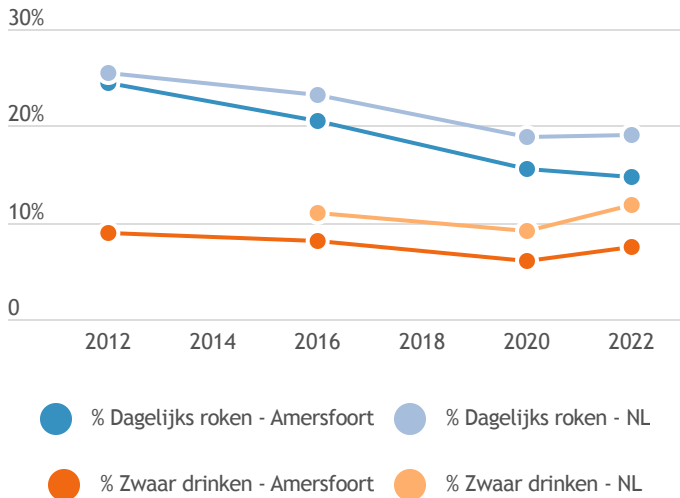

2.2 (On)gezond gedrag

Geen verdere afname roken en zwaar drinken

Het aandeel Amersfoorters dat rookt of zwaar alcohol drinkt ¹ is gelijk gebleven tussen 2020 en 2022. Onder volwassenen nam dit eerder nog af. Wel is roken en zwaar drinken onder Amersfoortse volwassenen nog steeds lager dan landelijk. Bij

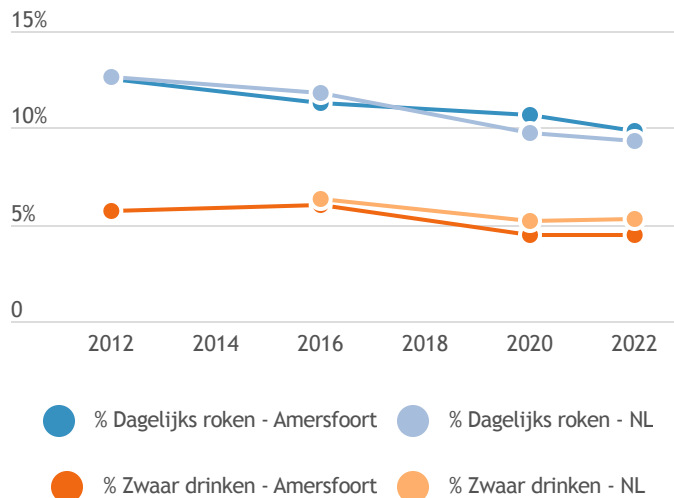
Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) dat rookt of zwaar drinkt

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

senioren zien we geen verschil met landelijk. Overigens komt overmatig ¹ drinken veel vaker voor dan zwaar drinken. Zowel roken als alcohol drinken verhoogt het risico op gezondheidsschade. Bij roken en zwaar drinken zien we geen verschil naar opleidingsniveau.

Figuur: % senioren (65+) dat rookt of zwaar drinkt

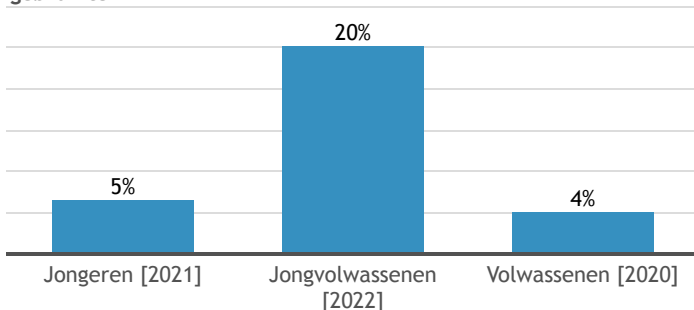

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Net als bij roken en zwaar drinken zien we dat cannabis het vaakst door jongvolwassenen wordt gebruikt. In 2022 gebruikte 20% van de 16-25 jarigen in de afgelopen vier weken cannabis. Onder jongeren en volwassenen is dit gebruik veel lager. "Het gebruik van drugs leidt bij langdurig en regelmatig gebruik tot (geestelijke) afhankelijkheid, psychische stoornissen en andere gezondheidsrisico's." (GGD regio Utrecht 2023c, p.15)

Figuur: % Amersfoorters dat afgelopen vier weken cannabis gebruikte

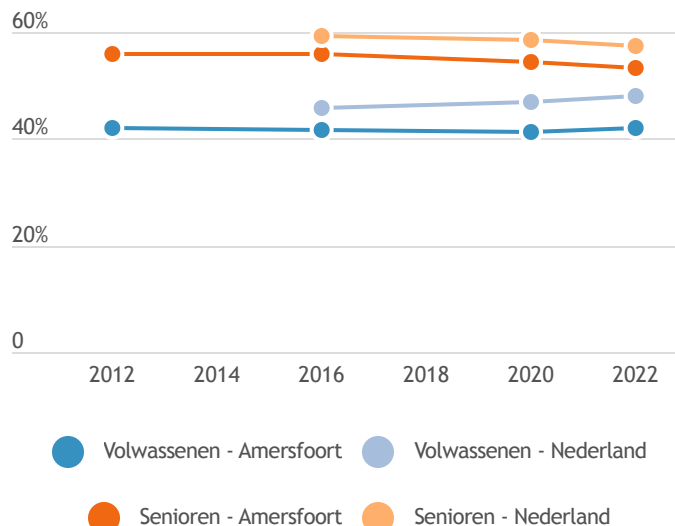

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Overgewicht onder Amersfoorters blijft gelijk

In 2022 heeft 42% van de volwassenen en 53% van de senioren overgewicht. Dit is vergelijkbaar met 2020, maar lager dan landelijk gemiddeld. Wel zien we verschillen tussen groepen. Amersfoortse laag- en midden opgeleiden hebben vaker overgewicht dan hoogopgeleiden.

Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) en senioren (65+) met overgewicht

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

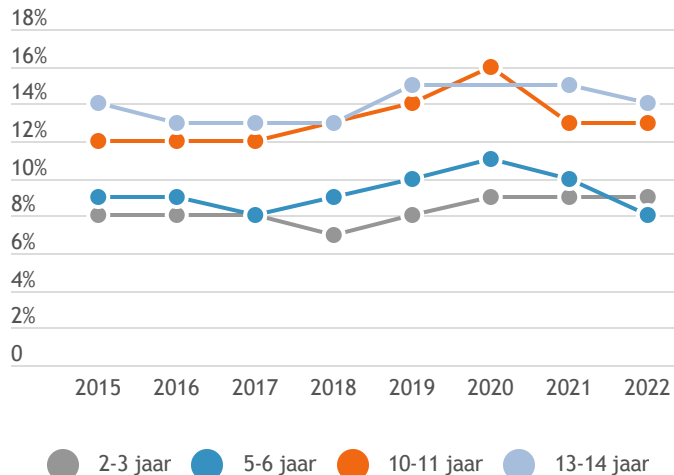
Overgewicht kinderen neemt af of stabiliseert, maar wel grote verschillen tussen groepen

Overgewicht op jonge leeftijd is gerelateerd aan overgewicht en obesitas op volwassen leeftijd. Daarom is preventie van overgewicht belangrijk. Ook omdat overgewicht leidt tot verhoogde kans op sterfte, ziekten en verminderde kwaliteit van leven.

In Amersfoort nam het aandeel kinderen met overgewicht tot 2020 toe. Tijdens de coronacrisis is het aandeel kinderen met overgewicht en vooral obesitas harder toegenomen dan daarvoor. En deze toename was het sterkst bij kinderen met lager opgeleide ouders. Uit de nieuwste cijfers blijkt het aandeel kinderen met overgewicht af te nemen of te stabiliseren.

Kinderen met lager opgeleide ouders en kinderen met een Marokkaanse of Turkse migratieachtergrond hebben (al vanaf jonge leeftijd) vaker overgewicht (GGD regio Utrecht 2022c). Voldoende bewegen, beperkte beeldschermtijd en een gezond voedingspatroon (bv. minder zoete drankjes) zijn belangrijk als het gaat om gezond gewicht (O&S, 2020). Daarover staat meer informatie hieronder en in het hoofdstuk ontwikkelen en opgroeien.

Figuur: % Amersfoortse kinderen met overgewicht

Toelichting: cijfers zijn gemiddelde van 2 schooljaren. Zo staat '2022' voor gemiddelde van schooljaren 2021-2022 en 2022-2023.

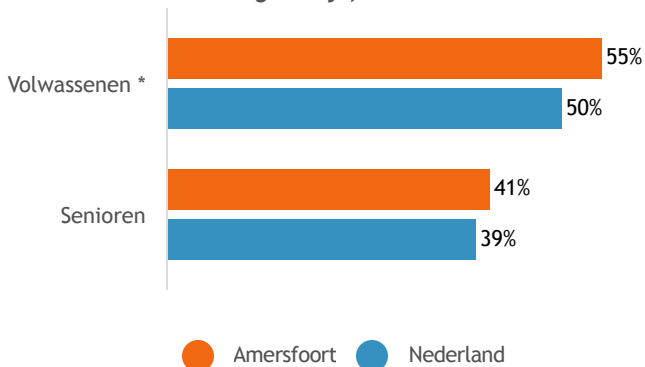
Bron: GGD registratie Jeugdgezondheidszorg

Meer wekelijkse sporters, maar Amersfoorters voldoen niet vaker aan beweegrichtlijn

In 2022 voldoet 55% van de volwassenen en 41% van de senioren aan de Nederlandse beweegrichtlijn.¹ Dit is vergelijkbaar met 2016. Deze beweegrichtlijn geeft aan hoeveel beweging nodig is voor een goede gezondheid (GGD regio Utrecht 2023a). Circa de helft van de Amersfoorters beweegt dus onvoldoende. In Amersfoort voldoen in 2022 meer volwassenen aan de beweegrichtlijn dan landelijk; bij senioren is geen verschil.

Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) en senioren (65+) dat voldoet aan Nederlandse beweegrichtlijn, 2022

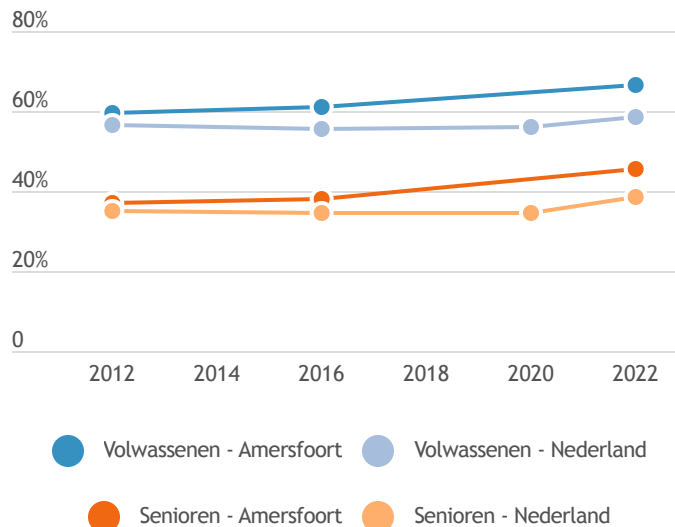

* statistisch significant verschil

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Hoewel sinds 2016 niet meer Amersfoorters voldoen aan de beweegrichtlijn, zijn wel meer Amersfoorters wekelijks gaan sporten. In 2022 sport 67% van de volwassenen en 45% van de senioren minimaal één dag per week. Dit is ook hoger dan landelijk.

Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) en senioren (65+) dat wekelijks sport

Toelichting: door een fout in het GGD-onderzoek ontbreken voor Amersfoort cijfers over 2020.

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Verschillen in beweeggedrag naar opleidingsniveau landelijk vergroot

We zien grote verschillen in beweeggedrag naar opleidingsniveau. Amersfoortse laagopgeleiden voldoen minder vaak aan de beweegrichtlijn en sporten minder vaak wekelijks dan hoogopgeleiden. Volgens landelijk onderzoek zijn verschillen in beweeggedrag tussen groepen met een lage en hoge sociaaleconomische status (SES, zoals opleidingsniveau) toegenomen (Mulier Instituut 2022). In de periode 2001-2020 nam het aandeel mensen met een hoge SES dat voldeed aan de beweegrichtlijn en wekelijks sport toe, terwijl dit onder mensen met een lage SES vrijwel gelijk bleef. De ongelijkheid in beweeggedrag is landelijk dus vergroot. In hoeverre dit ook voor Amersfoort geldt is onbekend, maar vermoedelijk is de situatie in Amersfoort niet anders dan landelijk.

2.3 Verschillen tussen groepen

Aanzienlijke en hardnekkige structurele ongelijkheid

Er zijn nog steeds grote verschillen tussen groepen. Zo ziet het CBS (2023a) landelijk forse verschillen tussen bevolkingsgroepen in brede welvaart. Brede welvaart wordt gemeten met 28 indicatoren op 8 thema's: subjectief welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid & vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid en milieu. Jongvolwassenen (25 tot 35 jaar), laagopgeleiden, en mensen die niet in Nederland geboren zijn of waarvan tenminste één ouder niet in Nederland geboren is, een lagere brede welvaart hebben. Ook volgens het SCP (2023a) zijn er aanzienlijke verschillen tussen groepen in Nederland. Dit “hangt niet alleen af van opleiding, beroep, inkomen en financieel vermogen (economisch kapitaal), maar ook van ‘wie je kent’ (sociaal kapitaal), ‘waar je bij past’ (cultureel kapitaal) en ‘wie je bent’ (persoonlijkheid, gezondheid en aantrekkelijkheid)”. Uit het onderzoek blijkt dat één op de zes Nederlanders (16,3%) achterstand heeft op deze vier terreinen. Daartegenover staat een groep van 19,9%, die over de gehele linie een voorsprong heeft.

Deze structurele ongelijkheid in ons land is hardnekkig en heeft grote gevolgen. [...] De groepen aan de ‘onderkant’ hebben minder kansen in de maatschappij, en ook minder vertrouwen in elkaar, de politiek en de overheid. Zij geven hun leven een veel lager cijfer en plaatsen zichzelf onder op de maatschappelijke ladder. De verschillen met de groepen aan de ‘bovenkant’ zijn groot en hardnekkig. Dit kan de sociale cohesie in de samenleving onder druk zetten.” (SCP 2023a, citaat uit nieuwsbericht) En de ongelijkheid kan door onder meer (de nasleep van) de coronacrisis en de energiecrisis nog groter worden (SCP 2023b).

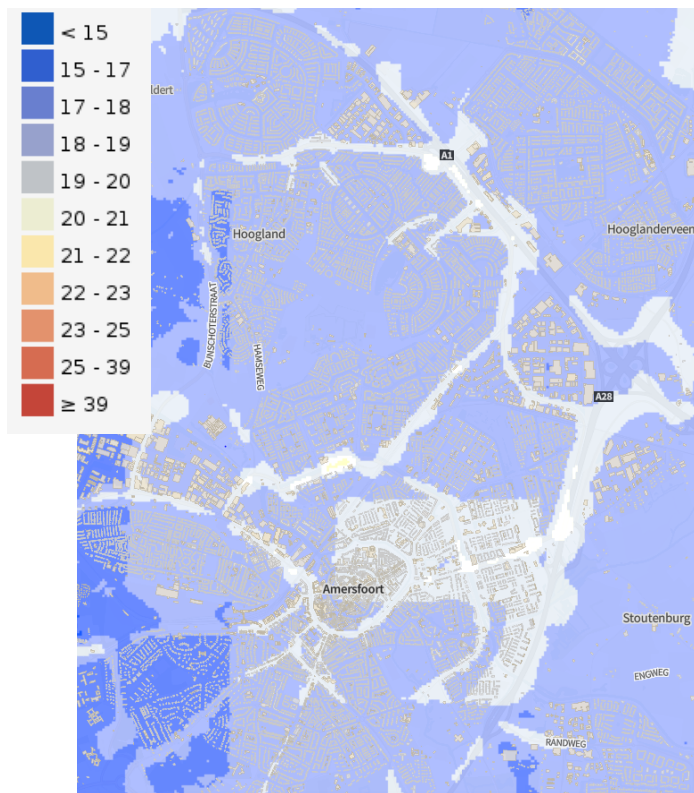
Leefomgeving grote factor bij gezondheidsverschillen

Verder is de wijk waar je opgroeit van invloed op de kansen. Zo blijken bijvoorbeeld het inkomen in het latere leven en het behalen van een startkwalificatie sterk samen te hangen met de wijk waar je als kind opgroeit (ongeacht het inkomen of opleidingsniveau van je ouders) (Erasmus School of Economics 2023). Zo behaalde 62% van de 21-jarigen met ouders met een relatief laag inkomen die in het Soesterkwartier opgroeiden een startkwalificatie, tegenover 81% in Hoogland. De wijk waarin je woont is daarnaast bijvoorbeeld ook van invloed op

energiearmoede, doordat in bepaalde wijken minder goed geïsoleerde huizen staan (TNO 2023). Zo leeft in de Koppel 12,2% van de huishoudens in energiearmoede, terwijl dit in Vathorst minder dan 2% is. Volgens Pharos (2023) zijn verschillen in leefomgeving dan ook een grote factor bij gezondheidsverschillen. “Er is een wisselwerking tussen sociaaleconomische status, de plek waar je woont en je gezondheid. Een laag inkomen of weinig vermogen beperkt je mogelijkheden op de woningmarkt. De kans is dan groter dat je in een omgeving komt te wonen die ongunstiger is voor je gezondheid. Een slechtere gezondheid kan vervolgens weer van invloed zijn op je sociaaleconomische status. In Nederland zijn er aantoonbare verschillen in de kwaliteit van de leefomgeving tussen welvarende en minder welvarende wijken: in de minder welvarende wijken is de kans groter dat de luchtkwaliteit slechter is (meer blootstelling aan schadelijke factoren), en is er minder groen, die ook nog van mindere kwaliteit is, meer verkeerslawaai en een groter aanbod van ongezond voedsel.” (Pharos 2023, p. 6). In Amersfoort zien we bijvoorbeeld voor delen van de wijken De Koppel, Kruijskamp en Liendert dat de fijnstofconcentratie iets hoger is dan in andere wijken: 19-20 $\mu\text{g pm}_{10}/\text{m}^3$ ten opzichte van 15-19 $\mu\text{g pm}_{10}/\text{m}^3$ in de rest van

Figuur: Fijnstofconcentratie in Amersfoort (microgram $\text{PM}_{10}/\text{m}^3$), 2019

Bron: Atlas voor de leefomgeving

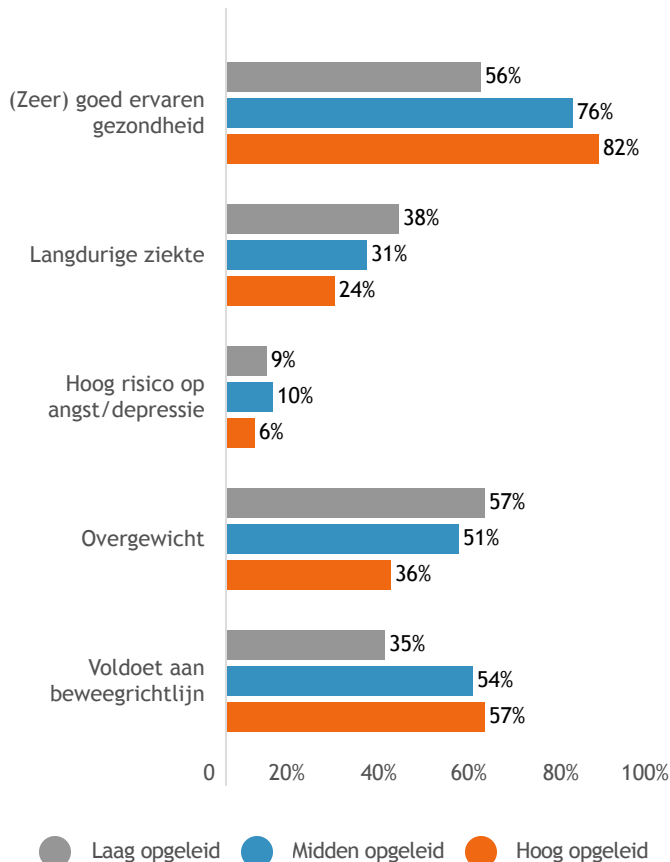

de stad. Ook is de fijnstofconcentratie langs snelwegen hoger. Pharos (2023) concludeert ook: "Inwoners in kwetsbare omstandigheden zijn vaak vatbaarder voor de negatieve effecten van deze schadelijke factoren en andere stressoren in de wijk. Dit heeft onder andere te maken met een verhoogd stressniveau, waardoor het immuunsysteem verzwakt raakt en mensen gevoeliger worden voor infecties en ontstekingen."

Ook sociaaleconomische gezondheidsverschillen en deels nemen deze toe

In de monitor inclusieve stad 2022 beschreven we al dat er regionaal grote sociaaleconomische gezondheidsverschillen zijn. Nieuw GGD-onderzoek bevestigt dit voor zowel de regio als Amersfoort. Zo blijkt regionaal de ervaren gezondheid tussen 2020 en 2022 sterker afgenomen bij mensen die moeite hebben met rondkomen (GGD regio Utrecht 2023). En dit maakt de gezondheidsverschillen dus groter. In Amersfoort zien we grote sociaaleconomische gezondheidsverschillen, waarbij hoogopgeleiden bijvoorbeeld vaker een goede fysieke en mentale gezondheid hebben, minder overgewicht hebben, en vaker sporten en bewegen dan laagopgeleiden. Deze verschillen gelden misschien breder dan alleen opleiding, maar daarover staan in dit GGD-onderzoek geen cijfers.

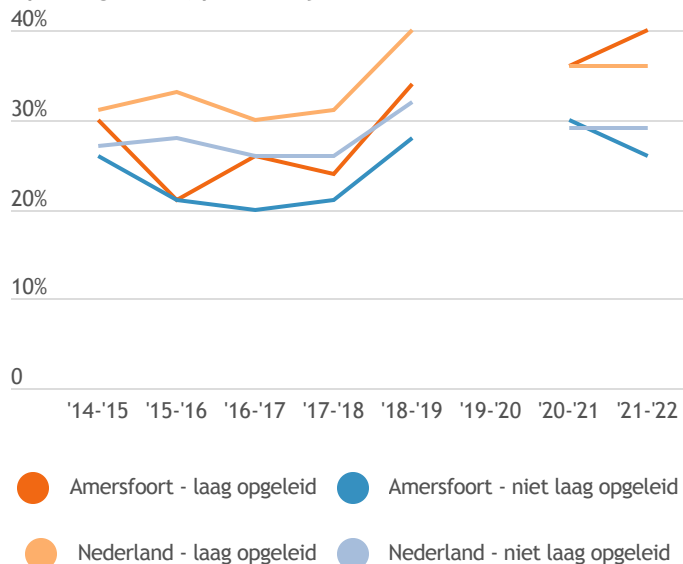
Figuur: Gezondheid Amersfoorters naar opleidingsniveau, 2022

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Figuur: % basisschoolleerlingen met onderadvies naar opleidingsniveau, per schooljaar

Toelichting: de grafiek toont het percentage onderadvies in wijken met een ondergemiddeld ('niet laag opgeleid') en wijken met een bovengemiddeld ('laag opgeleid') percentage laag opgeleiden.

In schooljaar 2019-2020 is er vanwege corona geen eindtoets afgenomen.

Bron: DUO (Dashboard Gelijke Kansen Alliantie)

Andere cijfers tonen dat de kansenongelijkheid in de overgang van het primair naar het voorgezet onderwijs toenam, want onderadvies op school nam alleen af in Amersfoortse wijken

met relatief weinig laag opgeleiden. In wijken waar relatief veel laag opgeleiden wonen, nam onderadvies juist toe. Terwijl kinderen uit deze laag opgeleide wijken ook in de schooljaren daarvoor al vaker onderadvies kregen (zie paragraaf kansrijk opgroeien). In de KIS Wijkmonitor (2023) staan verschillen naar migratieachtergrond beschreven, en ook hieruit blijken grote verschillen tussen groepen. Zo hebben Amersfoorters die in Nederland geboren zijn, maar wiens ouders buiten Europa geboren zijn een aanzienlijk lagere levensverwachting (59 jaar tegenover 79,5 jaar voor Amersfoorters zonder migratieachtergrond), zijn veel minder vaak hoog opgeleid (24% tegenover 44% zonder migratieachtergrond), hebben een lagere Citoscore (532 punten tegenover 536 voor Amersfoortse leerlingen zonder migratieachtergrond) en hebben vaker betalingsachterstand bij zorgpremie (2,9% tegenover 0,6% voor Amersfoorters zonder migratieachtergrond). Daarnaast zijn er een aantal aspecten die vooral sterk gelden voor Amersfoorters die buiten Europa geboren zijn, maar in mindere mate voor de generatie daarna. Dat geldt voor het hoge aandeel voortijdig schoolverlaten, het niet hebben van een startkwalificatie, werkloosheid, bijstand, een laag inkomen hebben en het wonen in een corporatiewoning.

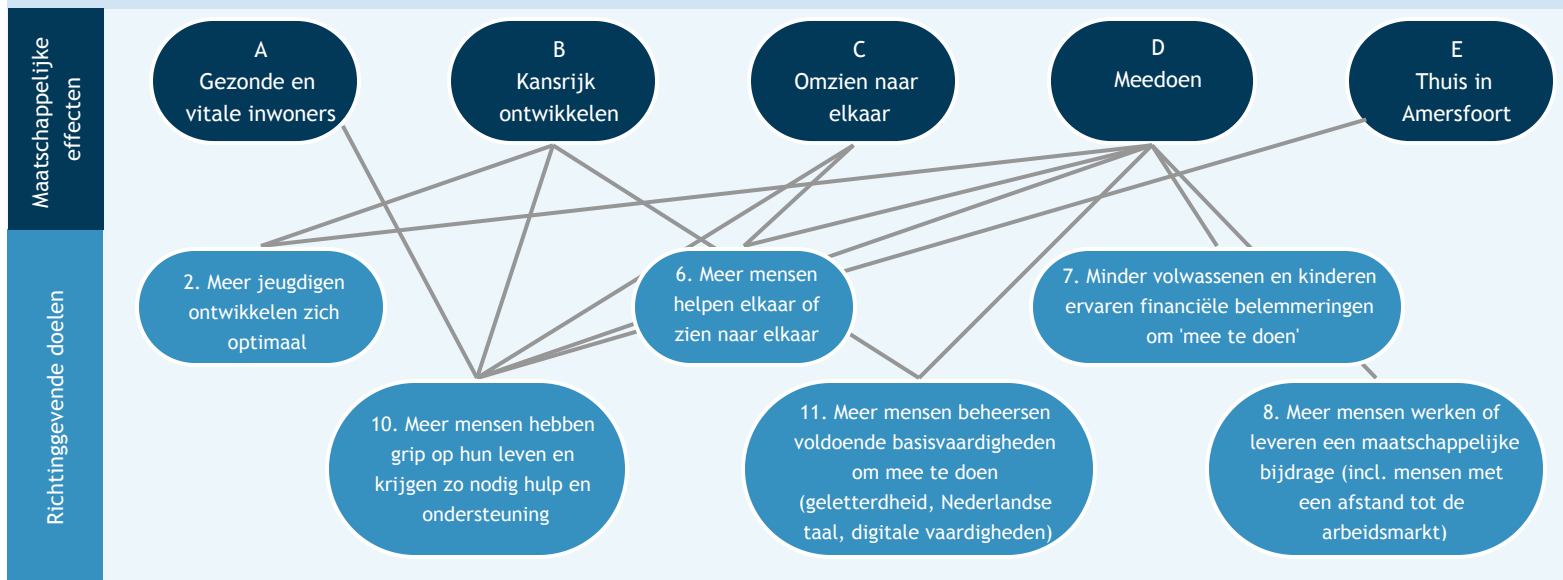
Deze verschillen zullen (deels) ook gelden voor Amersfoorters zonder migratieachtergrond maar met een lage sociaaleconomische status in Amersfoort, maar daarover staan in de KIS-wijkmonitor geen cijfers. Tot slot valt op dat Amersfoorters met een herkomst buiten Europa (al dan niet in Nederland geboren) juist iets minder gebruik maken van basis GGZ en tweede generatie inwoners gebruiken ook minder gespecialiseerde GGZ.

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: sociale cohesie, sociale overlast, onvoldoende regie, cannabis (wel nieuw cijfer voor jongvolwassenen opgenomen), en specifiek voor jongeren: geluk, weerbaarheid, ervaren gezondheid, eenzaamheid, stress, roken, binge drinken, beweegrichtlijn, wekelijks sporten bij club.

De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de [monitor inclusieve stad 2022](#).

Bestaanszekerheid en participatie

	Effect in gewenste richting		Effect in ongewenste richting		Indicator blijft stabiel
	Lager dan gemiddeld in Nederland		Hoger dan gemiddeld in Nederland		(Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Richtinggevende doelen
% huishoudens met risico op armoede	6,1%	6,1%	-			doel 7
% huishoudens met geregistreerde problematische schulden	7,4%	6,7%	8,2%			doel 7 en 10
% inwoners dat vanuit bijstand uitstroomt naar werk	34%	39%	37%			doel 8

3. Bestaanszekerheid en participatie

3.1 Armoede en schulden

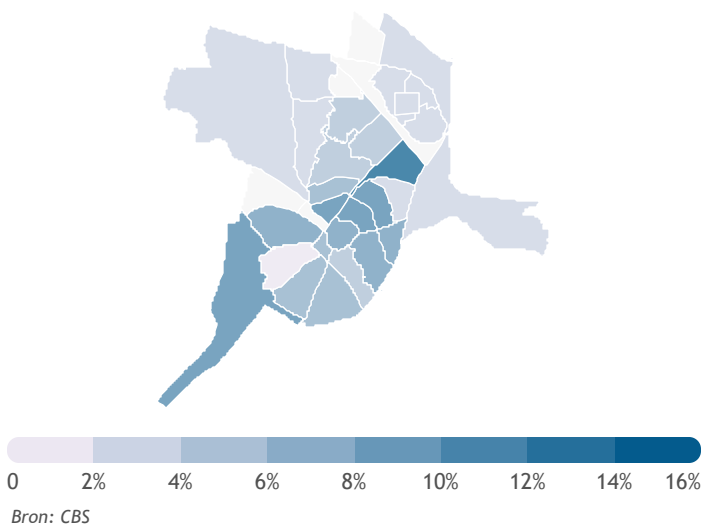
Minder huishoudens onder lage-inkomensgrens dan landelijk

In 2021 leefde 6,1% van de Amersfoortse huishoudens onder de lage-inkomensgrens. Dit is lager dan landelijk gemiddeld (6,8%), en gelijk aan 2020. Deze huishoudens lopen risico op armoede. Het gaat in deze huishoudens om circa 7100 Amersfoorters, waarvan 1700 kinderen. In Koppel, Kruiskamp en Liendert leeft meer dan 10% van de huishoudens onder de lage-inkomensgrens. In de Berg-Noord, Hoogland en Hooglanderveen is dit zo'n 2%.

Voor circa 800 Amersfoortse huishoudens onder de lage-inkomensgrens is het loon als werknemer of zelfstandige de belangrijkste inkomstenbron ('werkende armen'). Voor de overige 3300 huishoudens onder de lage-inkomensgrens is dat pensioen of een uitkering, vooral bijstand.

Sinds 2021 is volgens landelijke ramingen van het Centraal Planbureau (CPB 2023) armoede gedaald. In 2024 verwacht het CPB dat de armoede gelijk blijft aan 2023, door de

Figuur: % huishoudens met risico op armoede per wijk, 2021

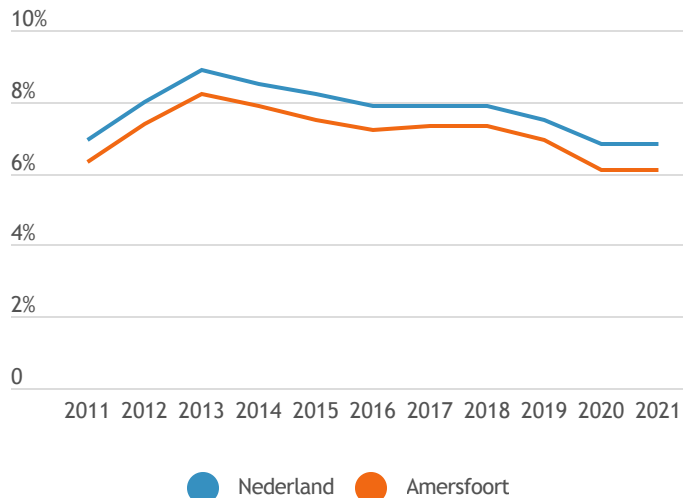

huurtoeslag, de arbeidskorting, de algemene heffingskorting in de bijstand, de jonggehandicaptenkorting en een verhoging van het kindgebonden budget. Door deze laatste maatregel daalt het percentage kinderen in armoede naar verwachting in 2024 met ongeveer 1%. Maar het CPB maakt hierbij de kanttekening dat de verwachting gebaseerd is op koopkracht, waarbij verschillen in de kosten voor energie niet meegenomen worden.

Juist mensen met de laagste inkomens wonen vaker in huizen met hoge energiekosten. Armoede kan dus bij de laagste inkomensgroep met een hoge energierekening toch oplopen.

Figuur: % huishoudens met risico op armoede

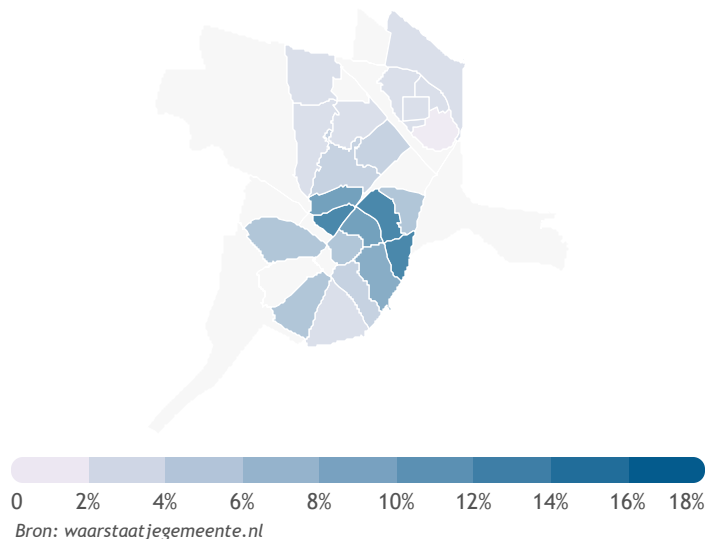
Bron: CBS

Als we kijken naar het aantal kinderen dat opgroeit in een gezin met bijstand, dan gaat het in 2021 om 5% van de Amersfoortse kinderen. We zien hierbij grote verschillen tussen wijken. In Koppel, Liendert en Schuilenburg woont ongeveer één op de zes kinderen in een uitkeringsgezin, terwijl dit in

Hooglanderveen circa één op de honderd is. Dit is belangrijk omdat landelijk onderzoek toont dat kinderen die opgroeien in een gezin met bijstand minder vaak een kansrijke start hebben (CBS 2023b). Want bij deze kinderen is vaker sprake van een opeenstapeling van vier risicofactoren (9% tegenover 0,2% bij kinderen in een gezin zonder bijstand).

Meer informatie over bijstand staat in het hoofdstuk ontwikkeling gebruik ondersteuning.

Figuur: % kinderen in uitkeringsgezin, 2021

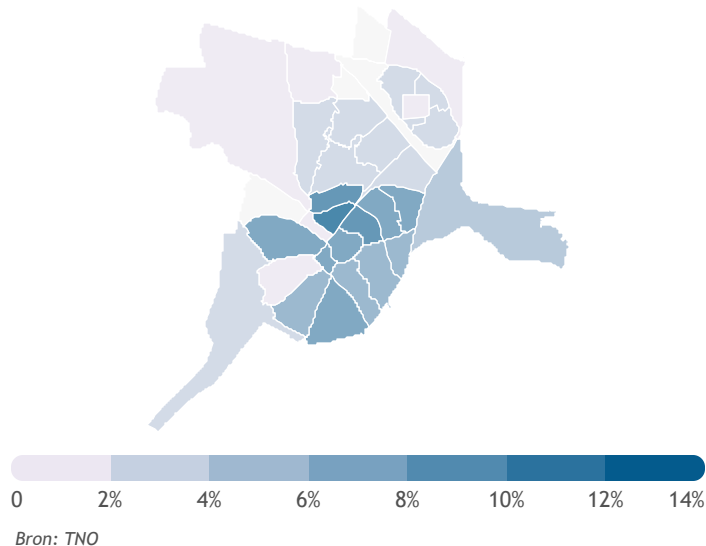
3900 huishoudens leven in energiearmoede in

Amersfoort

In Amersfoort leven naar schatting van TNO in 2022 zo'n 3900 huishoudens (5,5% van alle huishoudens) in 'energiearmoede'. Ze hebben een laag inkomen en daarnaast hoge energiekosten en/of wonen meestal in een huis dat niet goed is geïsoleerd. De energiearmoede is gestegen sinds 2020 (toen ging het om zo'n 3100 huishoudens). De landelijke financiële compensatieregelingen remmen de toename van energiearmoede wel sterk. Zonder deze maatregelen zouden volgens berekeningen van TNO in 2022 landelijk dubbel zoveel huishoudens in energiearmoede leven ten opzichte van 2020 (TNO 2023). Dan zou het voor Amersfoort zonder maatregelen naar schatting om ruim 6000 huishoudens gaan.

Landelijk ging het in 2020 om 6,4% en in 2022 om 7,4% van de huishoudens. In Amersfoort ligt het aandeel huishoudens dat leeft in energiearmoede (5,5%) dus lager dan landelijk. Maar de verschillen tussen Amersfoortse wijken zijn groot. Zo is het in de wijken met relatief nieuwere woningen, die beter geïsoleerd zijn, logischerwijs veel lager. Zo leeft in Vathorst minder dan

Figuur: % huishoudens dat leeft in energiearmoede, 2022

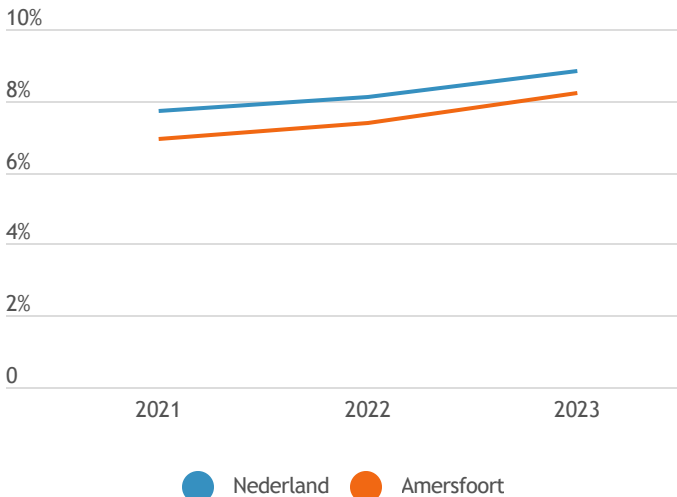
2% van de huishoudens in energiearmoede. In oudere wijken en / of de wijken waar veel mensen met een laag inkomen wonen, is het juist relatief hoog. Het hoogst is het in de Koppel (12,2%), Schothorst-Zuid (11,4%) en Kruiskamp (10,8%).

Stijging percentage inwoners met problematische schulden door invorderingen belastingdienst

Op 1 januari 2023 had volgens het CBS 8,2% van de Amersfoortse huishoudens te maken met geregistreerde problematische schulden. Dit is lager dan landelijk gemiddeld (8,8%). Sinds 2021 is het percentage

Figuur: % huishoudens met geregistreerde problematische schulden

Toelichting: omdat het CBS sinds 2021 een verbeterde definitie voor geregistreerde problematische schulden gebruikt (toevoeging van relevante indicatoren en geen bijschattingen meer), zijn de cijfers niet vergelijkbaar met de jaren vóór 2021.

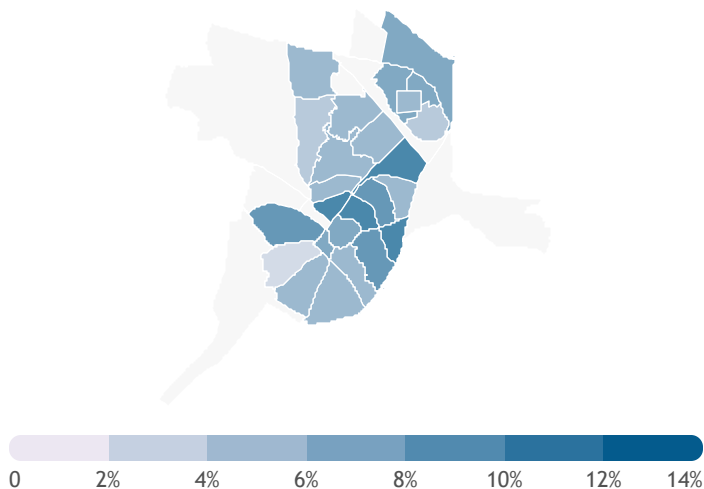
Bron: CBS

inwoners met problematische schulden gestegen. Hoewel de cijfers van vóór 2021 niet helemaal vergelijkbaar zijn door een trendbreuk, kan wel gesteld worden dat er tussen 2015 en 2021 een dalende trend was. Hierna volgde een stijging, met in 2023 vergelijkbare percentages als in 2015. De toename vanaf 1 januari 2021 in het aantal en aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden is volgens het CBS toe te wijzen aan de toename van het aantal personen met een openstaande schuld bij de Belastingdienst. Dit heeft te maken met het feit dat de Belastingdienst in verband met de coronacrisis vanaf eind 2020 tijdelijk is gestopt met het invorderen van toeslagen en begin 2021 met het invorderen van overige aanslagen. Gedurende 2022 is de Belastingdienst weer gestart met het invorderen van deze schulden (CBS 2023d). Beleidsmedewerkers verwachten dat problematische schulden mogelijk nog verder toenemen, omdat er een vertraging zit in tijd voordat mensen met problematische schulden gezien worden en vanwege de ontwikkelingen op het gebied van gestegen energieprijzen, inflatie en koopkrachtdaling. Binnen Amersfoort wonen vooral in Kruiskamp, Schuilenburg, Koppel en Liendert relatief veel huishoudens met schulden (zie figuur volgende pagina).

Dit komt waarschijnlijk door de bevolkingssamenstelling: mensen met een migratieachtergrond of laag opleidingsniveau hebben vaker problematische schulden. Dit geldt ook voor alleenstaanden en eenoudergezinnen (GGD regio Utrecht 2022b, CBS 2022b).

Figuur: % huishoudens met geregistreeerde problematische schulden per wijk, 2023

Bron: CBS

Percentage schuldregelingen licht gedaald

In Amersfoort had in 2022 circa 9% van de huishoudens met problematische schulden een schuldregeling via Stadsring. Dit is een lichte daling, want in 2021 had nog bijna 11% van de huishoudens een schuldregeling. Inwoners met problematische schulden worden ook op andere manieren door Stadsring geholpen. Deze indicator gaat alleen in op hulp via een schuldregeling.

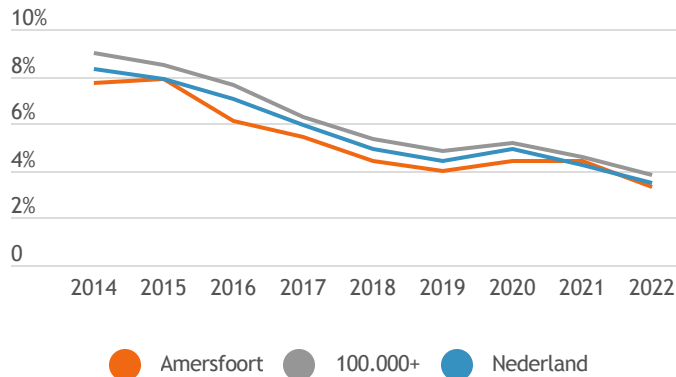

3.2 Meedoen naar vermogen

Afname (jeugd)werkloosheid

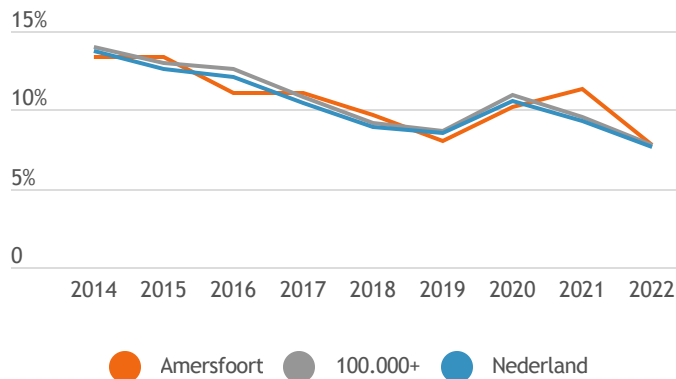
Tijdens de coronacrisis nam de werkloosheid toe. Landelijk daalde vanaf 2021 de werkloosheid en nam de krapte op de arbeidsmarkt toe. In Amersfoort daalde de werkloosheid in 2021 nog niet, maar vanaf 2022 zien we ook in Amersfoort een afname van (jeugd)werkloosheid. In 2022 was 3,3% van de Amersfoorters (van 15 tot 75 jaar) werkloos. Dit is lager dan in andere 100.000+ gemeenten en landelijk. De jeugdwerkloosheid (15 tot 25 jarigen) was in 2022 7,8%. Dit is vergelijkbaar met andere 100.000+ gemeenten en iets hoger dan landelijk.

Figuur: % werkloosheid (15-75 jaar)

Bron: CBS

Figuur: % jeugdwerkloosheid (15-25 jaar)

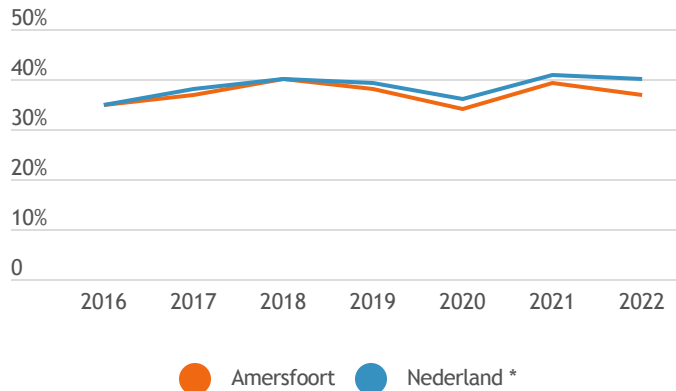
Bron: CBS

Iets minder uitstroom uit bijstand naar werk

Na de coronacrisis trok in 2021 de economie weer aan en ontstond weer (grote) krapte op de arbeidsmarkt. Daardoor nam in 2021 de uitstroom vanuit de bijstand naar werk toe. De groep bijstandsontvangers die na deze uitstroom is overgebleven, is een groep die een flinke afstand tot de arbeidsmarkt heeft en die ondanks de krapte niet zomaar aan de slag komt. In 2022 zien we dan ook dat de uitstroom naar werk iets daalt tot 37%. De uitstroom in Amersfoort is in 2022 iets lager dan gemiddeld in een benchmark van ruim 200 Nederlandse gemeenten. Het is onbekend waarom dit zo is.

Figuur: % uitstroom uit bijstand naar werk

* Nederland staat voor het gemiddelde van ruim 200 gemeenten die meedoen aan de Divosa Benchmark Werk & Inkomen, waaronder circa 30 100.000+ gemeenten.
Bron: Divosa Benchmark Werk & Inkomen

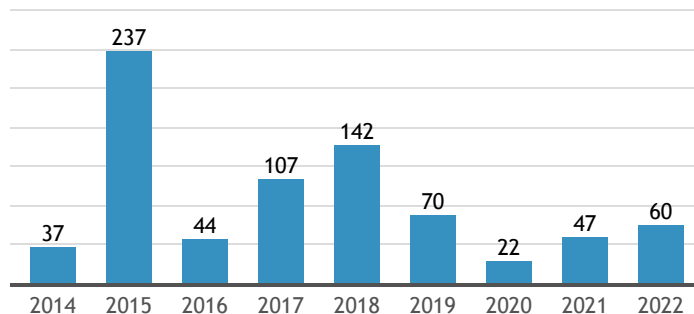
Iets meer gerealiseerde banen wet banenafpraak

Naast het matchen van klanten op regulier werk, zijn - in het kader van het Sociaal Akkoord - banen gerealiseerd vanuit de wet banenafpraak voor mensen met een arbeidsbeperking. In 2022 zijn er 60 van dit soort banen bijgekomen. Dit zijn er iets meer dan in 2021.

Sinds de nulmeting in 2012 zijn in totaal in Amersfoort 768 banen vanuit de wet banenafpraak gerealiseerd, waarbij inwoners met een arbeidsbeperking een passende werkplek krijgen aangeboden en op die manier ook meedoen op de reguliere arbeidsmarkt. Werkgevers hebben eind 2022 minder banen gecreëerd dan het aantal banen dat als doel is gesteld in het kader van de wet banenafpraak. Dit komt vooral doordat tijdens de coronacrisis in 2020 en 2021 minder banen zijn gerealiseerd.

Landelijk zien we eenzelfde beeld als in Amersfoort.

Figuur: aantal gerealiseerde banen vanuit de wet banenafpraak in Amersfoort

Toelichting: Er zijn alleen cijfers over de totale arbeidsmarktregio (dus niet op gemeenteniveau). We nemen 50% hiervan als benadering voor het aantal gerealiseerde banen in Amersfoort, en die aantallen staan in de figuur.

Bron: UWV, bewerking O&S

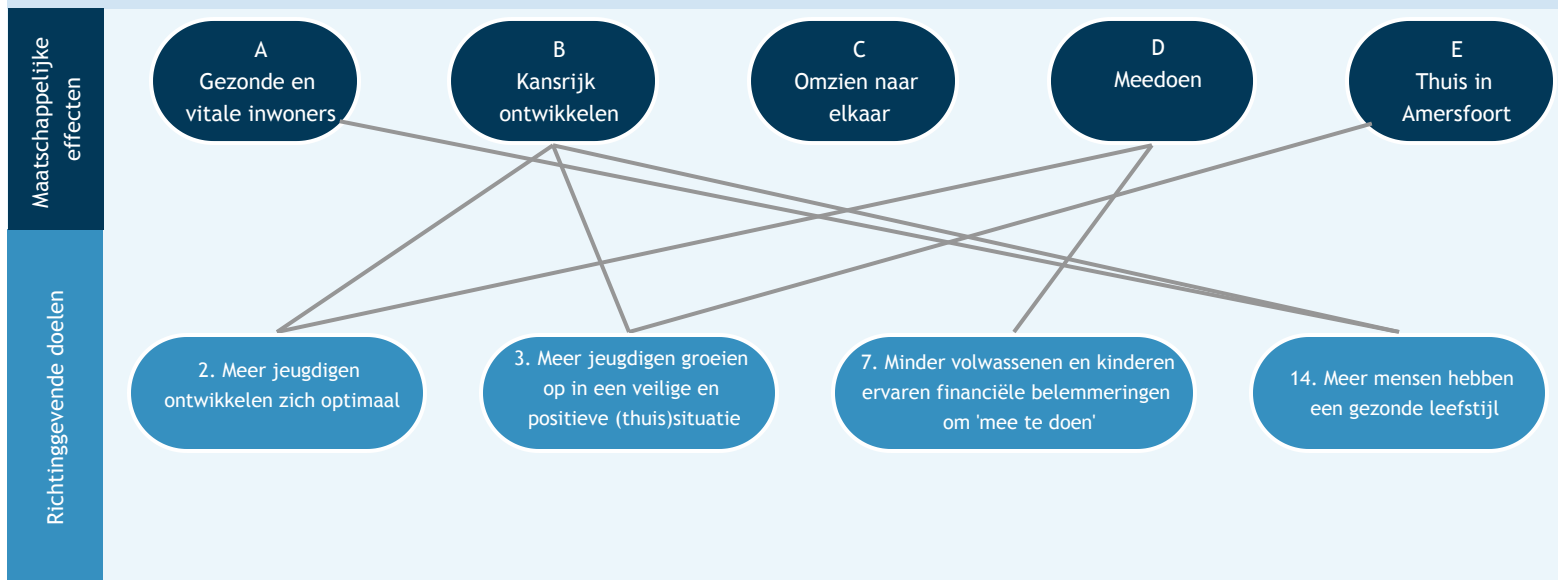

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: laaggeletterdheid en vrijwilligerswerk.

De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de [monitor inclusieve stad 2022](#).

Ontwikkelen en opgroeien

- ➔ Effect in gewenste richting
- ➡ Effect in ongewenste richting
- ⚖ Indicator blijft stabiel
- 📊 Lager dan gemiddeld in Nederland
- 📊 Hoger dan gemiddeld in Nederland
- 📊 (Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Richtinggevende doelen
% vroeggeboorte / te laag geboortegewicht	15,1%	14,7%	-	➔	📊	doelen 2 en 14
% 13-17 jr dat bij iemand terecht kan bij een probleem of als hij/zij ergens mee zit	-	88%	-	-	📊	doel 3
% voortijdig schoolverlaten	1,8%	1,6%	2,4%	➡	📊	doel 2

4. Ontwikkelen en opgroeien

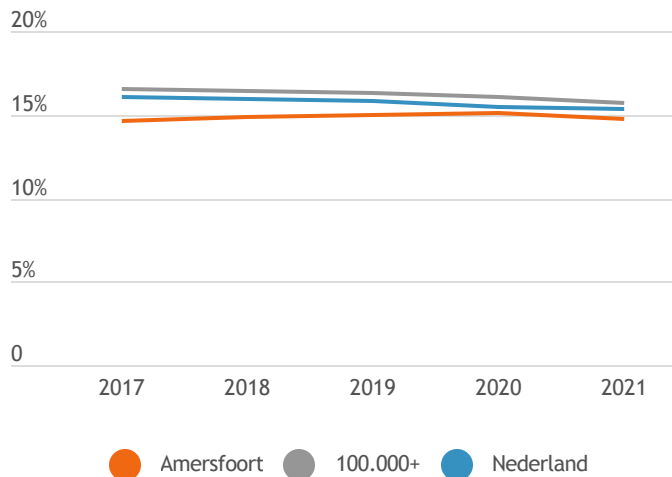
4.1 Gezond opgroeien

15% 'valse start' bij geboorte, wel verschillen tussen wijken

Bij bijna 15% van de geboorten in Amersfoort (in de periode 2017-2021) is sprake van een te laag geboortegewicht, vroeggeboorte of een combinatie daarvan ('een valse start'). De oorzaak hiervan ligt voornamelijk bij sociale risicofactoren (zoals stress bij ouders) en het gebrek aan beschermingsfactoren. Kinderen met een valse start bij de geboorte krijgen later vaker fysieke en psychische problemen, suikerziekte, hart- en vaatziekten en overgewicht. Ook komen ze veel vaker in aanraking met jeugdhulp (Ministerie VWS 2018).

In Amersfoort nam het aandeel kinderen dat te vroeg en/of met een te laag geboortegewicht geboren is af tussen 2020 en 2021, terwijl het in de jaren daarvoor nog toe nam. Ook landelijk en in 100.000+ gemeenten nam dit af.

Figuur: % vroeggeboorten en/of te laag geboortegewicht

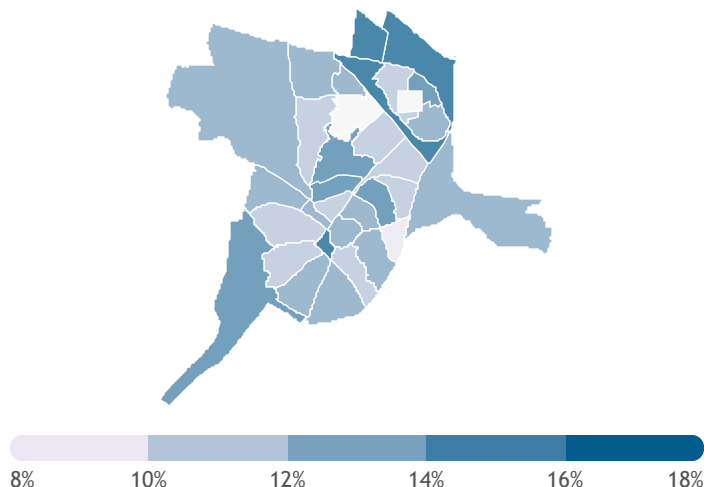

Toelichting: cijfers zijn 5-jarig gemiddelde. Zo staat '2021' voor periode 2017-2021.
Bron: Perined, via waarstaatjegemeente.nl

Er zijn grote verschillen tussen wijken in het aandeel kinderen dat te vroeg en/of met een te laag geboortegewicht geboren is. In de periode 2017-2021 was dit aandeel het hoogst in Vathorst-de Laak, Schothorst-Noord en Liendert.

Figuur: % vroeggeboorten en/of te laag geboortegewicht, per wijk

Toelichting: cijfers zijn 5-jarig gemiddelde van periode 2017-2021

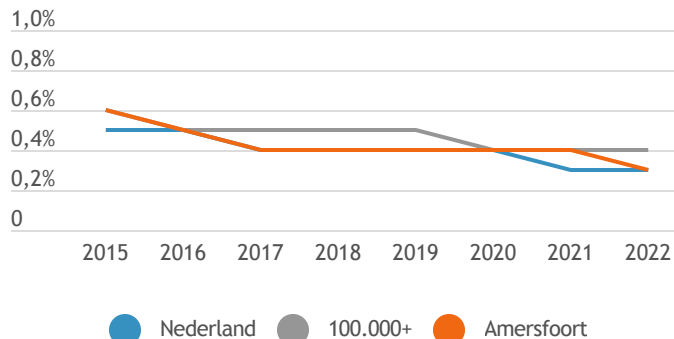
Bron: Perined, via waarstaatjegemeente.nl

4.2 Veilig opgroeien

Lichte afname jeugdreclassering

In 2022 ontvingen 65 jongeren jeugdreclassering. Dit is iets lager dan in 2021. In Amersfoort ontvangen iets minder jongeren jeugdreclassering dan gemiddeld in andere 100.000+ gemeenten. (Zie hoofdstuk ontwikkeling gebruik ondersteuning voor meer informatie over jeugdzorg.)

Figuur: % jongeren (12-23 jaar) met jeugdreclassering

Bron: CBS

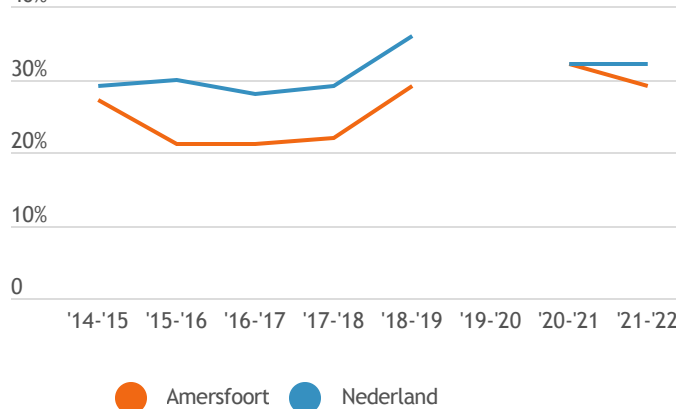
4.3 Kansrijk opgroeien

Meer onderadvies in laag opgeleide wijken

In schooljaar 2021-2022 ontving 29% van de basisschoolleerlingen in Amersfoort een lager schooladvies dan toetsadvies. Dit heet onderadvies. Dit aandeel is lager dan een schooljaar eerder (32% onderadvies) en lager dan in Nederland (32%).

Maar de afname van onderadvies in Amersfoort geldt alleen voor wijken met relatief weinig laag opgeleiden. In wijken waar relatief veel laag opgeleiden wonen, nam onderadvies juist toe (zie figuur in paragraaf verschillen tussen groepen). Hierdoor nam de kansenongelijkheid in de overgang van primair naar voortgezet onderwijs toe. Terwijl kinderen uit deze gemiddeld laag opgeleide wijken ook in de schooljaren daarvoor al vaker onderadvies kregen. Ook uit landelijk onderzoek blijkt dat kinderen van laagopgeleide of arme ouders of kinderen met een migratieachtergrond vaker onderadvies krijgen (CBS 2018; CPB 2020, 2022; Onderwijsinspectie 2023; sociaaldomeinonline 2020). Dat zien we in Amersfoort terug in de verschillen tussen wijken: in bijvoorbeeld Rustenburg en De Koppel krijgen veel

Figuur: % basisschoolleerlingen met onderadvies, per schooljaar

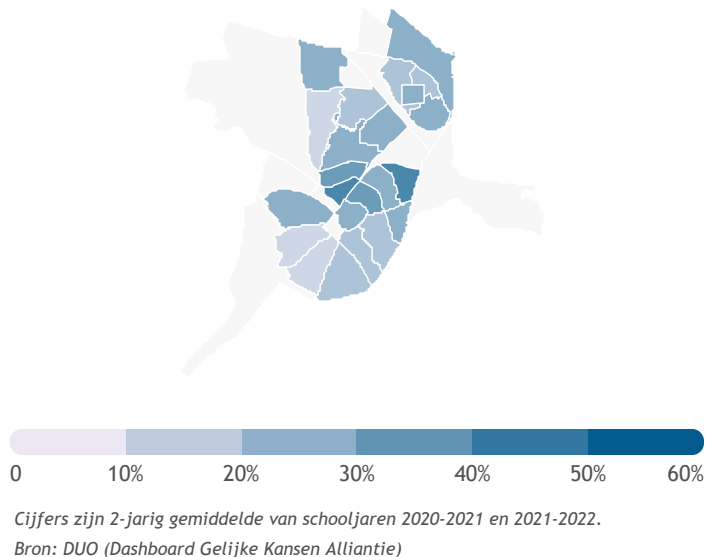
Toelichting: in schooljaar 2019-2020 is er vanwege corona geen eindtoets afgenomen.

Bron: DUO (Dashboard Gelijke Kansen Alliantie)

meer leerlingen onderadvies dan in de Berg-Noord. Hierdoor krijgen deze kinderen geen gelijke kansen. Op dit moment wordt een onderzoek uitgevoerd naar onder- en overadvisering in (regio) Amersfoort en de invloed van factoren als opleidingsniveau van ouders, migratieachtergrond en inkomen van ouders. Dit rapport wordt in februari 2024 opgeleverd. Ook onderzoekt de gemeente welke interventies effectief zijn bij het realiseren van een kansrijke overstap.

Figuur: % basisschoolleerlingen met onderadvies, per wijk

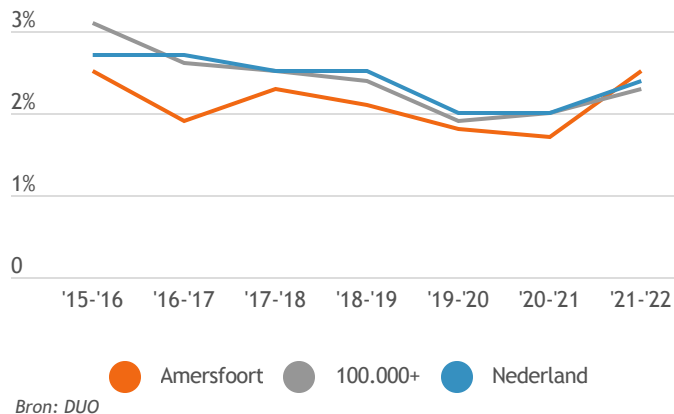

Toename relatief verzuim

In schooljaar 2021-2022 was het relatief verzuim in Amersfoort 2,5%. Dit is iets hoger dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten en landelijk. Er is sprake van relatief verzuim als een leerplichtige (5-18 jaar) wel op een school staat ingeschreven, maar zonder

geldige reden les- of praktijktijd verzuimt. Relatief verzuim is hoger dan in voorgaande schooljaren. Volgens beleidsregisseurs hangt dit mogelijk samen met het verlies aan motivatie onder jongeren tijdens de coronaperiode en met twijfels over de studiekeuze (Schriftelijke vragen 2023-055). De toename van relatief verzuim is een ongunstige ontwikkeling, want schoolverzuim is een belangrijke risicofactor voor voortijdig schoolverlaten.

Figuur: % relatief verzuim, per schooljaar

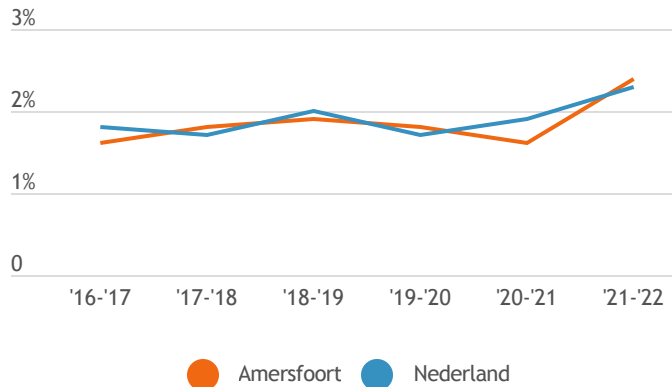

Sterke toename voortijdig schoolverlaten

In Amersfoort nam het aandeel voortijdig schoolverlaters sterk toe. Volgens voorlopige cijfers over het schooljaar 2021-2022 stonden 317 leerlingen in Amersfoort geregistreerd als nieuwe voortijdig schoolverlater. Dit is 2,4% van alle leerlingen (van 12 tot 23 jaar) op het voortgezet onderwijs en middelbaar onderwijs (mbo). Dit is iets hoger dan landelijk (2,3%). Ook landelijk nam het aandeel voortijdig schoolverlaters toe. De recente toename van voortijdig schoolverlaten komt volgens het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap (OCW, 2023) door het verlies aan motivatie onder jongeren tijdens de coronaperiode, een krappe arbeidsmarkt en terughoudendheid bij scholen om jongeren uit te schrijven tijdens de coronaperiode waardoor er later meer uitvielen. Daarnaast kan de toename het gevolg zijn van onder andere persoonlijke problemen van jongeren (waaronder mentale problemen, waarvoor jongeren door wachtlijsten niet altijd tijdig ondersteuning ontvangen) en verkeerde studiekeuze (Ministerie OCW 2023, Onderwijsinspectie 2023). Beleidsregisseurs herkennen deze redenen ook in Amersfoort.

Figuur: % voortijdig schoolverlaten, per schooljaar

Bron: DUO

Voor informatie over ontwikkelingen in het speciaal onderwijs, zie het hoofdstuk 'ontwikkeling gebruik ondersteuning'.

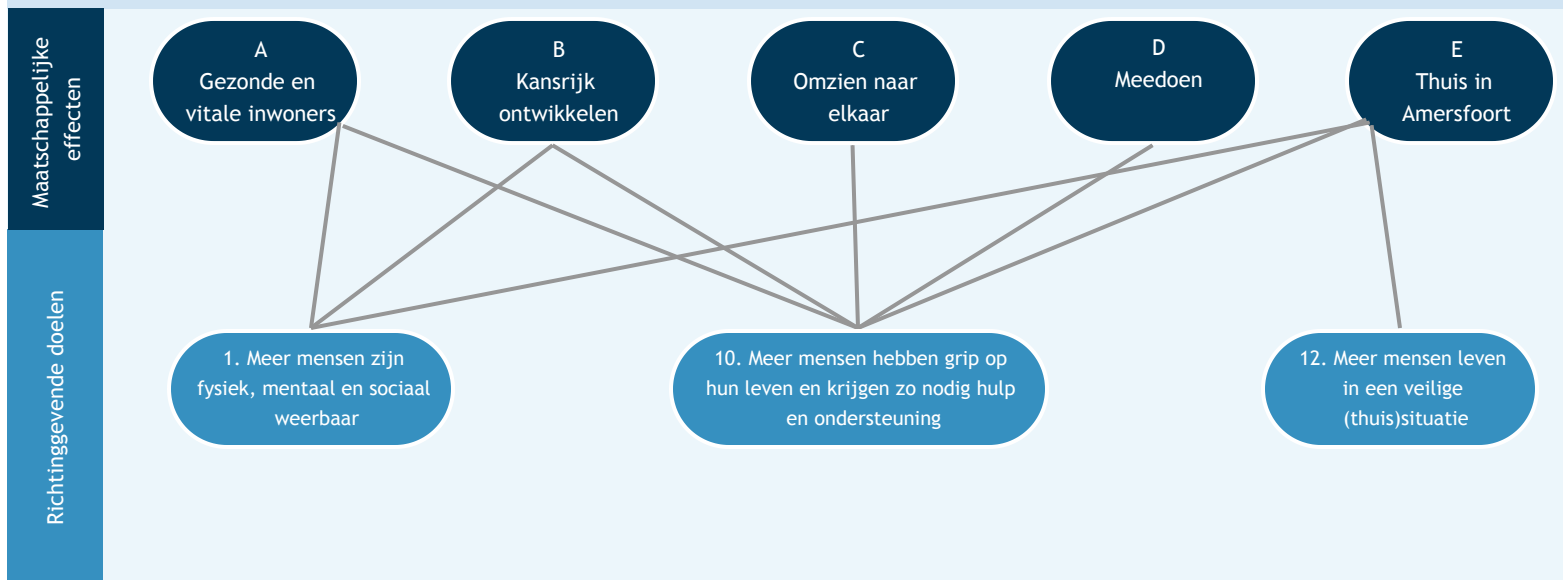

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: beeldschermgebruik, ontbijt, steun, veiligheid op school, en lidmaatschap vereniging.

De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de monitor inclusieve stad 2022.

Psychische kwetsbaarheid

- ➔ Effect in gewenste richting
- ➔ Effect in ongewenste richting
- ⚖ Indicator blijft stabiel
- 📊 Lager dan gemiddeld in Nederland
- 📊 Hoger dan gemiddeld in Nederland
- ⚖ (Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Richtinggevendende doelen
% 13-17 jr met (lichte tot ernstige) psychische klachten	-	27,7%	-	-	⚖	doelen 1 en 10
% 18-64 jr met een hoog risico op angststoornissen en/of depressieve klachten	7,0%	-	8,4%	⚖	📊	doelen 1 en 10
% 65+ jr met een hoog risico op angststoornissen en/of depressieve klachten	2,6%	-	3,0%	⚖	⚖	doelen 1 en 10

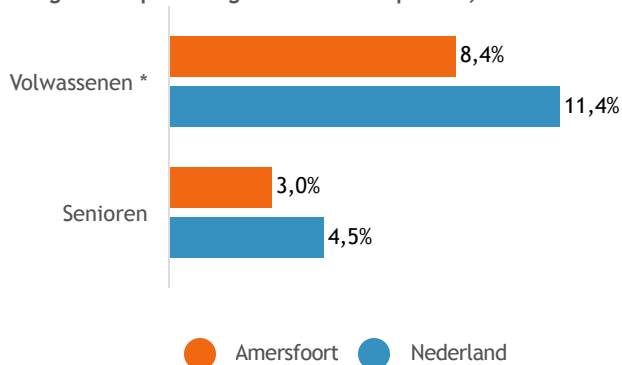

5. Psychische kwetsbaarheid

8,4% volwassenen hoog risico angststoornis of depressie

In 2022 had 8,4% van de volwassen Amersfoorters een hoog risico op angststoornissen en/of depressieve klachten. Dit is vergelijkbaar met 2020, maar lager dan landelijk gemiddeld. Onder 65+'ers is dit 3%. Dit is vergelijkbaar met 2020 en met landelijk gemiddeld. Vrouwen en 18-34 jarigen hebben vaker een hoog risico op een angststoornis of depressie.

Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) en senioren (65+) met een hoog risico op een angststoornis of depressie, 2022

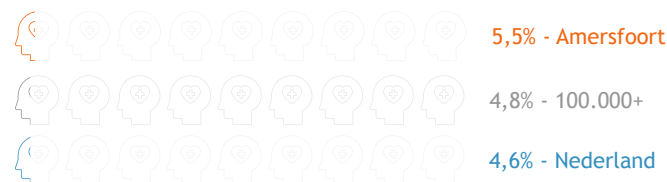
* statistisch significant verschil

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Meer gebruik basis GGZ of POH GGZ dan landelijk

Als we kijken naar ondersteuning bij psychische problemen, dan maakte in 2021 5,5% van de Amersfoortse verzekerden (van 18 jaar of ouder) gebruik van basis GGZ of POH GGZ. Dit is hetzelfde als in 2019. Wel is het gebruik in Amersfoort hoger dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten en landelijk. We zien hierbij verschillen tussen wijken. In de binnenstad en het Soesterkwartier maakten in 2021 de meeste inwoners gebruik van basis GGZ of POH GGZ, in de Berg-Noord de minste.

Figuur: % verzekerden met gebruik basis GGZ / POH GGZ, 2021

Bron: Vektis, via waarstaatjegemeente.nl

Lichte afname aantal daklozen in 2022, verwachte toename in 2023

In 2022 verbleven er circa 250 dak- en thuislozen in verschillende opvangvormen, waarvan 186 mensen die gebruik maakten van de dag- en nachtopvang. Dit zijn mensen uit Amersfoort en regiogemeenten. Daarnaast verblijven er in een enkel geval ook mensen op straat.

In 2023 zien we een flinke toename in het aantal daklozen. Zeker in het najaar van 2023 is dit zichtbaar. Er melden zich vaker, ook vanuit de regio, gezinnen bij de gezinsopvang, Centrale Toegang en het wijkteam. Beleidsregisseurs zien ten opzichte van voorgaande jaren meer moeders met (jonge) kinderen (al dan niet door huiselijk geweld/onveilige ontstane situatie) uit huis gaan, of worden uit huis gezet. Dit leidt steeds vaker tot acute dakloosheid. De plekken in de gezinsopvang en noodbedden zijn overvol. Dan zijn er nog de nieuwe groepen daklozen bijgekomen, de zogenaamde 'economische daklozen'. Het gaat om mensen die hun huis kwijt zijn geraakt en in de schulden terecht zijn gekomen door bijvoorbeeld baanverlies, hoge energiekosten en kosten levensonderhoud, een faillissement of een echtscheiding of een combinatie hiervan.

Waar mensen in het verleden nog zelf mogelijkheden vonden om huisvesting te vinden, is dit momenteel vanwege de huidige woningmarkt vrijwel onmogelijk geworden. Dit heeft tot gevolg dat ook deze groep vaak langdurig is aangewezen op de maatschappelijke opvang. Vanwege deze ontwikkelingen is de verwachting dat het aantal dak- en thuislozen in 2023 flink hoger zal liggen dan in 2022.

We kunnen Amersfoort niet met landelijk vergelijken, omdat de landelijk ontwikkelde monitor dakloosheid nog niet is gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl.

Figuur: aantal dak- en thuislozen in verschillende opvangvormen

Bron: gemeente Amersfoort

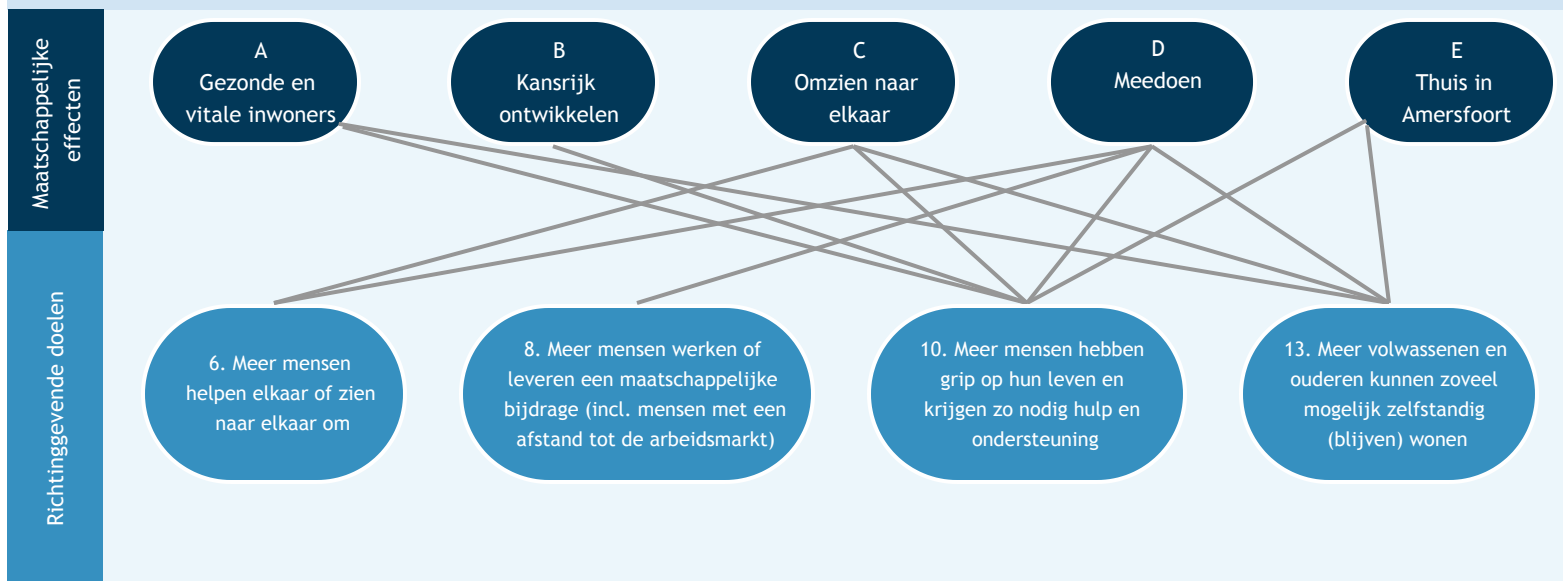

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreekt in dit hoofdstuk de volgende indicator: psychische gezondheid jongeren.

De recentste cijfers van deze indicator staan in de monitor inclusieve stad 2022.

Ouder worden

- ➔ Effect in gewenste richting
- ➡ Effect in ongewenste richting
- ⚖ Indicator blijft stabiel
- 📊 Lager dan gemiddeld in Nederland
- 📊 Hoger dan gemiddeld in Nederland
- 📊 (Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2021	2022	2023	Trend	Vergelijk	Richtinggevende doelen
% ouderen (70+) dat zelfstandig woont	94,4%	93,9%	94,1%	➔	📊	doel 13
% 65+ met 1 of meer langdurige ziekten of aandoeningen (langer dan 6 mnd)	-	-	45,1%	⚖	📊	doel 10
% mantelzorgers dat zich (zeer) zwaar belast of overbelast voelt	20%	-	-	⚖	-	doelen 6 en 10

6. Ouder worden

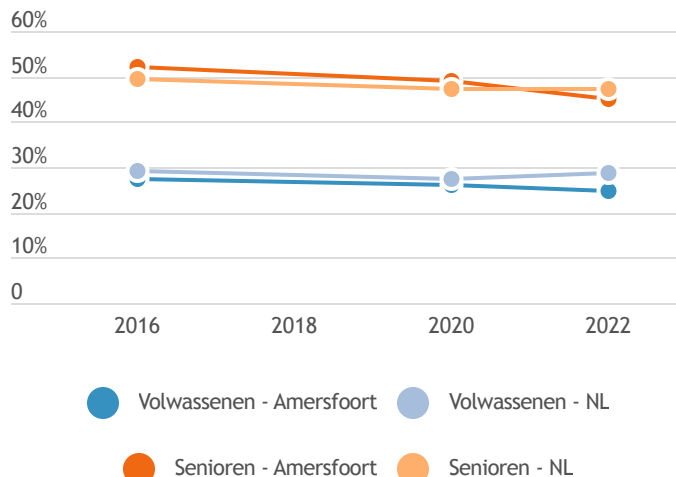
6.1 Gezondheid en zelfstandig blijven wonen

Minder volwassenen in Amersfoort met langdurige ziekte dan landelijk

In Amersfoort heeft in 2022 25% van de volwassenen en 45% van de senioren 1 of meer langdurige ziekten of aandoeningen. Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Wel zien we verschillen tussen groepen. Amersfoortse laag- en midden opgeleiden hebben vaker een langdurige ziekte of aandoening dan hoogopgeleiden.

In Amersfoort hebben in 2022 minder volwassenen een langdurige ziekte dan gemiddeld in Nederland. Bij senioren zien we geen verschil met landelijk. Met de toenemende vergrijzing gaat het aandeel Nederlanders met minimaal 1 langdurige ziekte of aandoening toenemen (GGD regio Utrecht 2023).

Figuur: % volwassenen (18-64 jaar) en senioren (65+) met één of meer langdurige ziekten (6+ maanden)

Bron: GGD Gezondheidsmonitor

Lichte toename aandeel zelfstandig wonende 70-plussers

Hoewel bijna de helft van de senioren een langdurige ziekte of aandoening heeft, wonen veel ouderen nog zelfstandig. In Amersfoort nam het aandeel zelfstandig wonende 70-plussers tussen 2022 en 2023 licht toe. Dit is een gewenste ontwikkeling, gezien het doel dat meer inwoners (langer) zelfstandig wonen. In andere 100.000+ gemeenten bleef het percentage zelfstandig wonende 70-plussers gelijk, maar landelijk nam het ook licht toe. In Amersfoort wonen minder ouderen zelfstandig dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten en landelijk.

Meer informatie over ouderen staat in het hoofdstuk preventie. Voor Wmo zie hoofdstuk ontwikkeling gebruik ondersteuning.

Figuur: % zelfstandig wonende 70-plussers, 2023

Bron: CBS

6.2 Mantelzorg

Er zijn geen nieuwe cijfers over mantelzorg. Wel onderzochten we in 2023 de ervaringen van mantelzorgers, vrijwilligers en professionals met de inzet van het eigen netwerk voor informele hulp. De resultaten van dit kwalitatieve onderzoek staan beschreven in het hoofdstuk cliëntervaring.

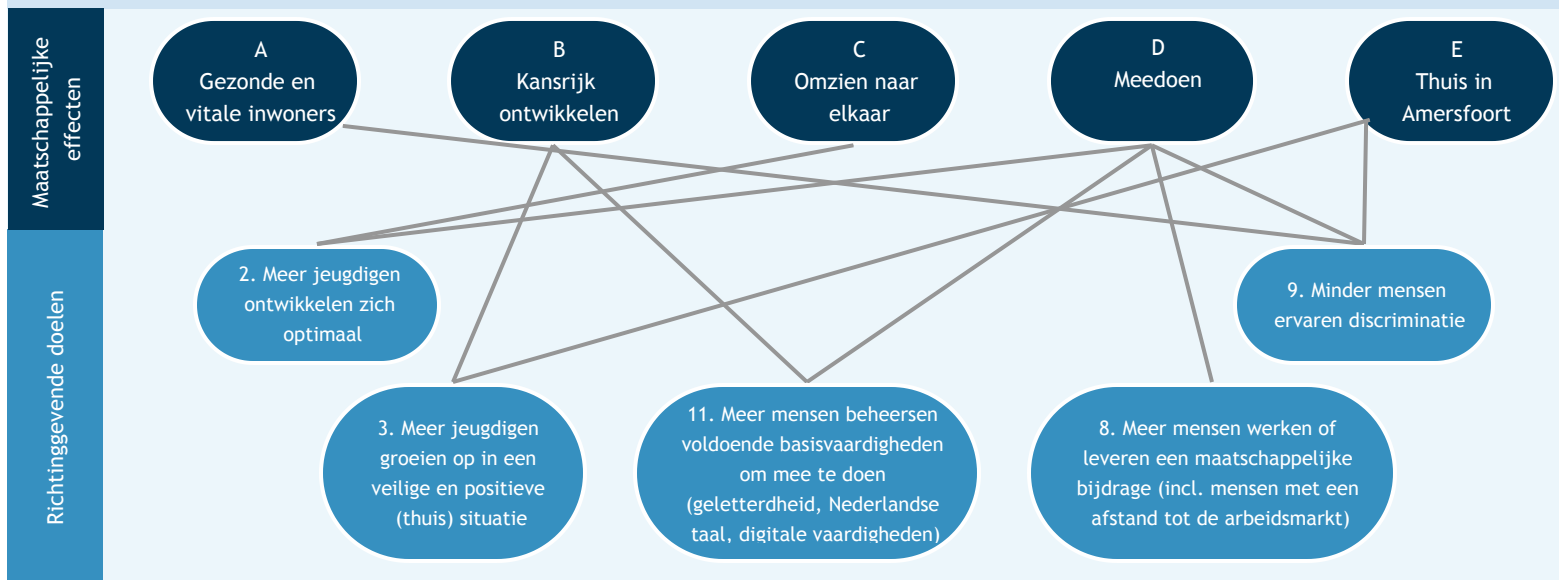

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: mantelzorgers en belasting van mantelzorgers.

De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de [monitor inclusieve stad 2022](#).

Diversiteit en discriminatie

- Effect in gewenste richting
 Effect in ongewenste richting
 Indicator blijft stabiel
- Lager dan gemiddeld in Nederland
 Hoger dan gemiddeld in Nederland
 (Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2019	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Richtinggevende doelen
% 13-17 jr dat discriminatie ervaart	17%	-	-	-	-	-	doel 9
% 18-64 jr dat discriminatie ervaart	-	-	-	20%	=	-	doel 9
% 13-17 jr dat denkt dat leerling die LHBTI is dit aan iedereen op school eertlijk kan vertellen	26%	-	-	-	-	-	doelen 2, 3 en 9
% statushouders (18-65 jaar) met betaald werk of opleiding	42%	50%	45%	44%	←	▮	doelen 8, 9 en 11

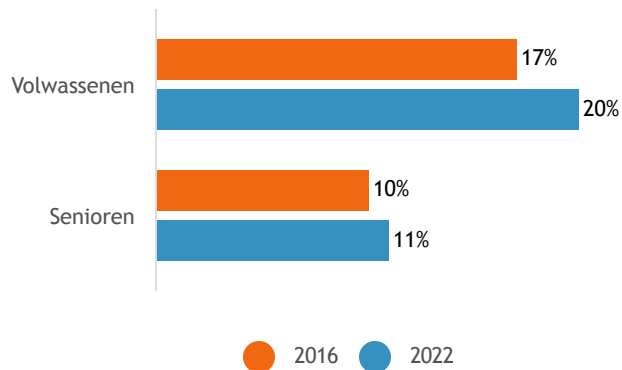

7. Diversiteit en discriminatie

Eén op vijf volwassenen ervaart discriminatie

In 2022 gaf 20% van de volwassenen en 11% van de senioren in vragenlijstonderzoek aan dat zij zich wel eens gediscrimineerd voelen vanwege hun geloof, huidskleur, seksuele voorkeur of leeftijd. Dit is vergelijkbaar met 2016. Vrouwen en 18-34 jarigen voelen zich vaker gediscrimineerd, terwijl relatief weinig 75+'ers zich gediscrimineerd voelen.

Figuur: % Amersfoorters dat zich wel eens gediscrimineerd voelt

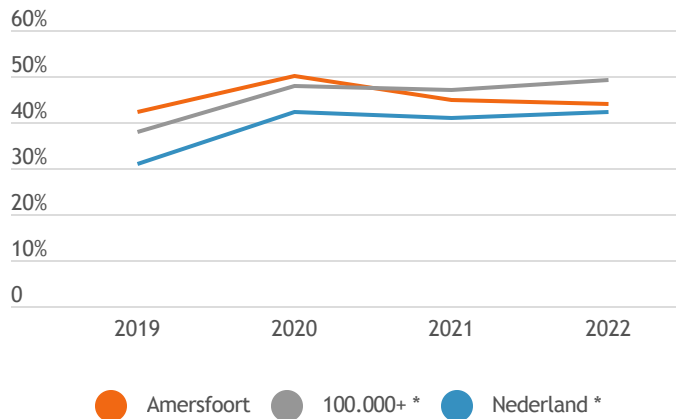
Bron: GGD Gezondheidsmonitor

44% statushouders heeft betaald werk of volgt opleiding

Op 1 januari 2022 had 44% van de statushouders (18-65 jaar) in Amersfoort betaald werk of volgde een opleiding. Het gaat om de statushouders (inclusief nareizigers en gezinsherenigers) die sinds 2014 een verblijfsvergunning hebben gekregen en zijn ingeschreven bij de gemeente. Het aandeel statushouders dat werkte of onderwijs volgde is afgenomen tussen 2020 en 2022 en dat komt doordat minder statushouders onderwijs volgen. Het aandeel werkende of onderwijs volgende statushouders in Amersfoort is in 2022 iets hoger dan gemiddeld in een benchmark van bijna 180 Nederlandse gemeenten, maar lager dan in 100.000+ gemeenten.

Figuur: % statushouders (18-65 jaar) met betaald werk of opleiding

* Nederland staat voor het gemiddelde van bijna 180 gemeenten die meedoen aan de Divosa Benchmark Statushouders & Inburgering, waaronder bijna 30 100.000+ gemeenten.

Bron: Divosa Benchmark Statushouders & Inburgering

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: ervaren discriminatie door jongeren en acceptatie LHBTI. De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de [monitor inclusieve stad 2022](#).

Ontwikkeling gebruik ondersteuning

Samenhangende doelstellingen

A Bevorderen inzet eigen mogelijkheden en/of het sociaal netwerk van cliënt

B Versterken sociale basisinfrastructuur en civil (pedagogische) society

C Vernieuwen, verbreden en flexibiliseren van de (specialistische) hulp en ondersteuning

D Bevorderen van de integraliteit in de hulp en ondersteuning

E Bevorderen doeltreffendheid van hulp en ondersteuning en efficiënte inzet van de financiële middelen

Effect in gewenste richting

Effect in ongewenste richting

Indicator blijft stabiel

Lager dan gemiddeld in Nederland

Hoger dan gemiddeld in Nederland

(Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Samenhangende doelstellingen
% unieke bezoekers informatiewinkels en -punten Indebuurt033	4,8%	5,4%	5,7%	➔	-	doelen B en C
% begeleiding dat het wijkteam levert t.o.v. het totaal van begeleiding	46%	51%	59%	➔	-	doel C
% inwoners met Wmo	6,6%	6,5%	6,3%	➔	▮▮	doel C
% jongeren (0-23 jaar) met jeugdzorg	9,3%	12,1%	12,5%	➞	▮▮	doel C
% huishoudens met bijstand	4,8%	5,1%	4,9%	➔	▮▮	doel C
aantal kinderen / jongeren met speciaal onderwijs	1662	1664	1636	=	-	doel C

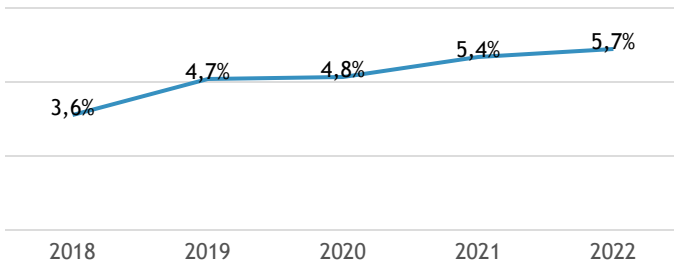
8. Ontwikkeling gebruik ondersteuning

Toename bereik informatiewinkels Indebuurt033

Sinds 2017 is Indebuurt033 de organisatie die binnen de sociale basisinfrastructuur een uitvoerende en coördinerende rol heeft. In 2022 hadden de informatiewinkels en -punten van Indebuurt033 zo'n 9000 unieke bezoekers. Dit is 5,7% van alle inwoners en dit is een lichte toename ten opzichte van voorgaande jaren.

Het totale bereik van Indebuurt033 is hoger, maar niet herleidbaar naar unieke inwoners.

Figuur: % unieke bezoekers informatiewinkels en -punten Indebuurt033

Bron: Indebuurt033

Dat zijn bijvoorbeeld inwoners die in de informatiewinkels binnenlopen voor advies en informatie of jongeren die een vraag aan een jongerenwerker hebben. Van deze inwoners worden geen gegevens vastgelegd. Daarnaast bereikt Indebuurt033 ook inwoners via de projectsubsidies Indebuurt033.

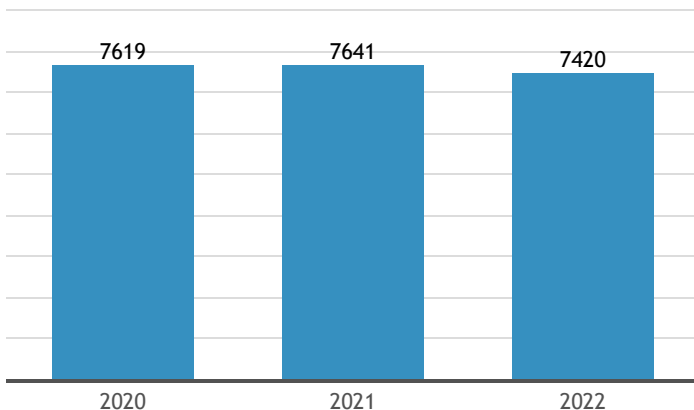
Lichte afname bereik wijkteams

Het wijkteam werkt systemisch: ze kijken naar het netwerk (systeem) van de inwoner die een ondersteuningsvraag stelt. Een systeem kan uit één huishouden bestaan (bijvoorbeeld een gezin of eenpersoonshuishouden) of uit meerdere huishoudens (bijvoorbeeld gescheiden ouders van wie een kind ondersteuning krijgt). Deze mensen in een systeem vormen in de registratiewijze van de wijkteams samen een groep. Het aantal groepen geeft een beeld van het bereik van de wijkteams. In 2022 waren er 7420 groepen met minimaal één actieve hulpvraag ('zaak') bij het wijkteam. Dit is een daling van 3%, die samenhangt met het aantal aanmeldingen bij het wijkteam.

Dit is een ontwikkeling die past bij de transformatie, zoals ook omschreven in beleidskader inclusieve stad, en mogelijk een gevolg van een verbetering van de toegang tot zorg en ondersteuning voor inwoners.

Figuur: Aantal groepen inwoners met actieve hulpvraag ('zaak') bij het wijkteam

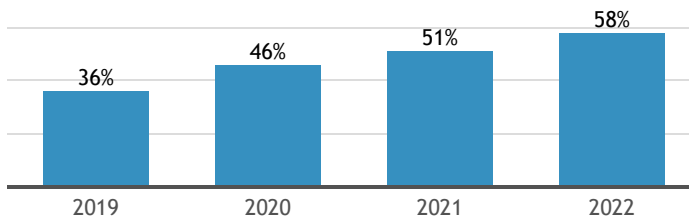

Bron: Gemeente Amersfoort en Stichting Wijkteams Amersfoort

Meer begeleiding door wijkteam geleverd

In 2022 leverde het wijkteam 58% van de totale ambulante begeleiding aan volwassenen en jongeren. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren. Dat is een gewenste ontwikkeling, zoals beoogd met de maatregel 'meer begeleiding door wijkteams'.

Figuur: % begeleiding dat het wijkteam levert t.o.v. het totaal van begeleiding

Toelichting: cijfers over 2019, 2020 en 2021 zijn herrekend * en verschillen daarom van de percentages zoals weergegeven in de monitor inclusieve stad 2022.

Bron: Gemeente Amersfoort en Stichting Wijkteams Amersfoort

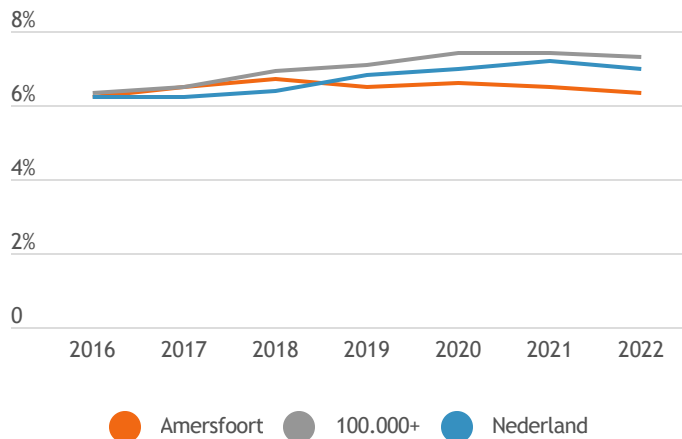
* Deze nieuwe berekening is nodig, omdat bij analyse is gebleken dat het zuiverder is om te kijken naar zaken in plaats van inwoners. Na deze herrekening zijn de percentages 2019-2022, zoals in deze monitor weergegeven, onderling vergelijkbaar.

Minder inwoners met Wmo dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten

In 2022 ontving 6,3% van de inwoners ondersteuning vanuit de Wmo. Dit zijn circa 10.000 Amersfoorters. Dit is iets lager dan in 2021 (6,5%), en lager dan gemiddeld in andere gemeenten met 100.000 tot 300.000 inwoners.

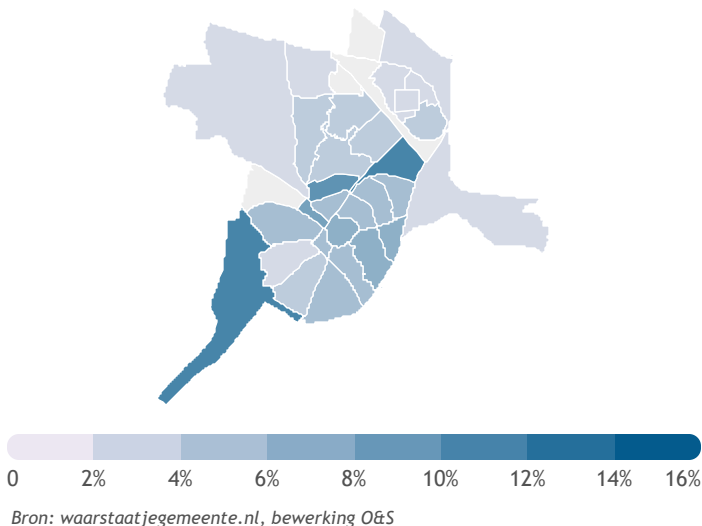
Figuur: % inwoners met Wmo

Bron: [waarsstaatjegemeente.nl](https://www.waarsstaatjegemeente.nl), bewerking O&S

We zien verschillen tussen wijken in Wmo-gebruik. Het Wmo-gebruik is het hoogst in de wijken waar het aandeel ouderen en mensen met kwetsbare gezondheid het hoogst is.

Figuur: % inwoners met Wmo in 2022, per wijk

Kijken we naar de verschillende onderdelen van de Wmo, dan valt op dat in 2022 minder Amersfoorters specialistische ambulante ondersteuning ontvingen (we hebben het hier in deze alinea over ondersteuning op basis van een beschikking. Het wijkteam heeft voor haar begeleiding bijvoorbeeld geen beschikking nodig en die tellen wij dus ook niet in onze systemen). Zo zien we een afname van specialistische dagactiviteiten, doordat dagactiviteiten voor ouderen een algemene voorziening is geworden waarvoor geen beschikking meer nodig is. Daarnaast komt de daling door openstelling van de Wlz voor de GGZ-doelgroep begin 2021, waardoor meer cliënten naar de Wlz zijn gegaan. Verder is het aantal Amersfoorters met begeleiding door specialistische zorgaanbieders gedaald. We zien tegelijkertijd dat van alle begeleiding een groter deel door het wijkteam is geleverd (zie eerder in dit hoofdstuk). Dit is het effect van het meer zelf begeleiden door het wijkteam in plaats van doorverwijzen naar specialistische zorgaanbieders; dit past bij de ontwikkeling die in Amersfoort is ingezet.

Ondanks de afname ontvangen in Amersfoort nog steeds meer inwoners specialistische ambulante begeleiding dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten. Waarom begeleiding in Amersfoort al

jaren hoger is dan in andere gemeenten is lastig vast te stellen.

Verder zien we dat huishoudelijke hulp is gestabiliseerd. In 2022 ontvingen ongeveer evenveel inwoners huishoudelijke hulp als in 2021. In 2019 en 2020 zagen we nog een toename van huishoudelijke hulp, vooral onder midden en hoge inkomens door invoering van het Wmo-abonnementstarief.

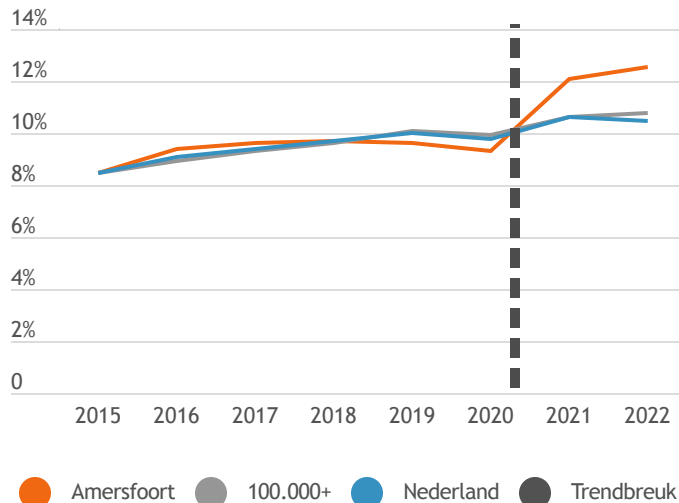
Tot slot zien we een afname van beschermd wonen. Dit komt doordat Veenendaal vanaf 2022 uit de beschermd wonen centrumregio Amersfoort is gegaan. Daarnaast zijn er sinds de openstelling van de Wlz voor GGZ-cliënten per 1 januari 2021 minder beschermd wonen plekken beschikbaar voor de Wmo, doordat plekken die voorheen voor de Wmo beschikbaar waren Wlz-plekken zijn geworden. Ook het proces van de inkoop Wmo 2023 kan een effect gehad hebben op het aantal beschikbare Wmo beschermd wonen plekken, omdat de toekomst tijdens een aanbesteding onzeker is. Daarom bieden sommige aanbieders hun vrijgekomen plekken alleen nog aan beschermd wonen cliënten met financiering vanuit de Wlz aan en niet vanuit de Wmo, omdat daar meer zekerheid is voor de langere termijn.

Jeugdhulp zonder verblijf nam toe

In totaal ontvingen in heel 2022 bijna 5400 Amersfoortse jongeren tot 23 jaar ondersteuning vanuit jeugdzorg. Het aandeel Amersfoortse jongeren met jeugdzorg nam licht toe (van 12,1% van de jongeren tot 23 jaar in 2021 naar 12,5% in 2022, volgens voorlopige cijfers). Ook in andere 100.000+ gemeenten nam jeugdzorg toe, maar landelijk nam het licht af. Na een trendbreuk tussen 2020 en 2021 (in de cijfers van het CBS en door gewijzigde telling van Amersfoortse wijkteamcijfers*) ligt het aandeel jongeren met jeugdzorg in Amersfoort hoger dan landelijk en gemiddeld in andere 100.000+ gemeenten.

Figuur: % jongeren (0-23 jaar) met jeugdzorg

Toelichting: er is een trendbreuk in de jeugdzorgcijfers tussen 2020 en 2021. Daardoor zijn cijfers over 2021 en 2022 niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Bron: CBS

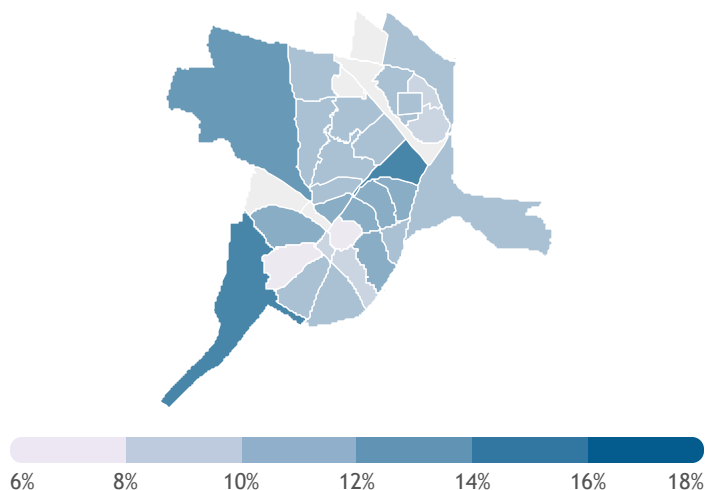
* Alle kinderen die in een zaak van het wijkteam geregistreerd staan in de fase ondersteuning en begeleiding, worden vanaf 2021 geteld als kinderen die ondersteund zijn in het kader van de jeugdwet.

We zien verschillen tussen wijken in het aandeel jongeren met jeugdzorg. De wijken waar de sociaaleconomische status (zoals opleidingsniveau en inkomen van inwoners) lager is, kennen een hoger aandeel jongeren met jeugdzorg, zoals Kruiskamp, Soesterkwartier, Koppel, Liendert en Rustenburg. ⁱ

De meeste jongeren ontvingen jeugdhulp zonder verblijf. Deze vorm van jeugdzorg nam in Amersfoort en 100.000+ gemeenten toe, terwijl het landelijk gelijk bleef.

Figuur: % jongeren (0-23 jaar) met jeugdzorg in 2022, per wijk

Bron: CBS

Ten eerste komt dit waarschijnlijk doordat zowel landelijk als in Amersfoort meer jongeren lijken te kampen met psychische problematiek en de problematiek ook zwaarder is geworden (zie monitor inclusieve stad 2022, NJI 2023, UU & Trimbos 2023). Dit draagt bij aan langere en intensievere behandeling (Gemeente Amersfoort 2023). Bovendien worden volgens beleidsregisseurs steeds meer Amersfoortse jongeren met complexe en zware problematiek ambulant geholpen in plaats van in zwaardere jeugdzorg. Ook dat kan bijdragen aan de toename van jeugdhulp zonder verblijf, terwijl zwaardere vormen van jeugdzorg niet toenemen (zie verderop in dit hoofdstuk).

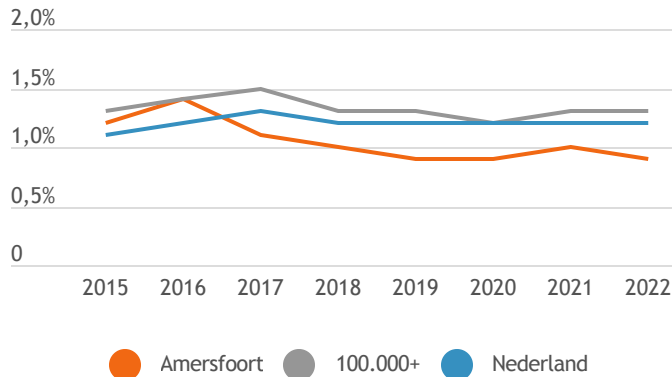
Ten tweede spelen volgens beleidsregisseurs de wachtlijsten een rol (zie ook de paragraaf over wachtlijsten): dat het traject van jongeren die moeten wachten langer duurt, doordat zij eerst overbruggingszorg krijgen en vervolgens nog jeugdhulp ontvangen. Overbruggingszorg telt ook mee in de cijfers voor jeugdhulp en de groep die dan meetelt als jeugdhulp is dan daardoor groter (meer jongeren tegelijkertijd in overbruggingszorg/jeugdhulp). Of dit zo is en hoe groot dit effect dan is, is niet uit de cijfers te halen. Ook kan het zijn dat problemen zich tijdens het wachten of de overbruggingszorg oplossen. Dan neemt de groep die tegelijkertijd in jeugdhulp zit niet toe.

Geen toename zwaardere jeugdzorg

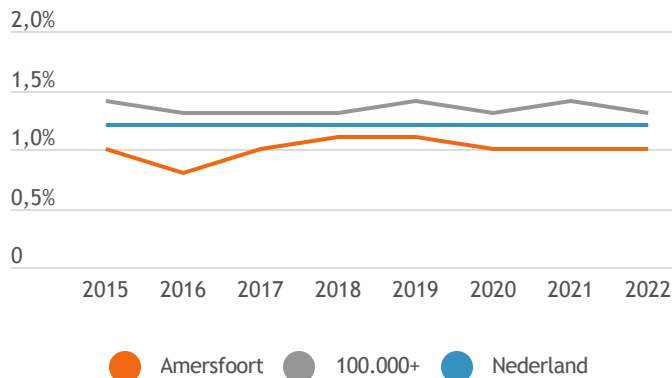
Een beperkt aantal jongeren ontving zwaardere vormen van jeugdzorg. Het aandeel jongeren met jeugdhulp met verblijf of jeugdbescherming schommelt de laatste jaren rond de 1%. Dit is lager dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten. Bij jeugdreclassering zien we een lichte afname (zie paragraaf veilig opgroeien).

Figuur: % jongeren (0-18 jaar) met jeugdhulp met verblijf

Bron: CBS

Figuur: % jongeren (0-18 jaar) met jeugdbescherming

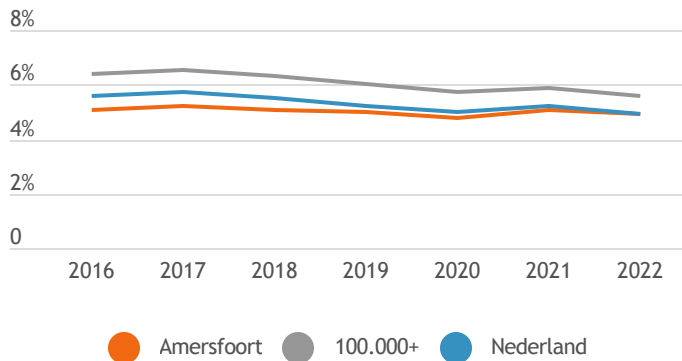
Bron: CBS

Minder bijstand dan in andere steden, maar grote wijkverschillen

In januari 2022 ontving 4,9% van de Amersfoortse huishoudens bijstand. Dit is iets lager dan in 2021. In Amersfoort ontvangen minder huishoudens bijstand dan gemiddeld in gemeenten met 100.000 tot 300.000 inwoners, maar evenveel als landelijk.

Figuur: % huishoudens met bijstand

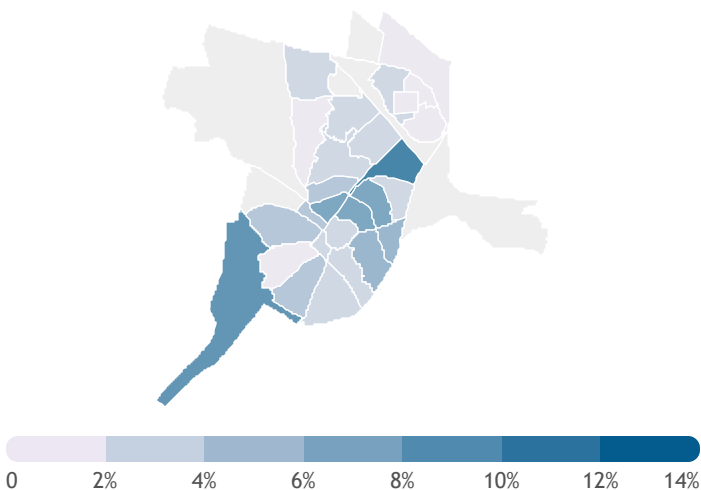

Toelichting: percentage huishoudens met bijstand totaal (tot en vanaf de AOW-leeftijd) in januari van het betreffende jaar. Cijfers zijn exclusief Tozo.

Bron: [waarstaattjegemeente.nl](https://www.waarstaattjegemeente.nl), bewerking O&S

Het aandeel bijstandontvangers verschilt sterk per wijk. De wijken waar de sociaaleconomische status (zoals opleidingsniveau en inkomen van inwoners) lager is, kennen een hoger aandeel bijstandontvangers, zoals Koppel, Kruiskamp en Liendert.

Figuur: % huishoudens met bijstand op 1 januari 2023, per wijk

Toelichting: percentage huishoudens met bijstand tot de AOW-leeftijd op 1 januari. Cijfers zijn exclusief Tozo.

Bron: afdeling Samen Leven, bewerking O&S

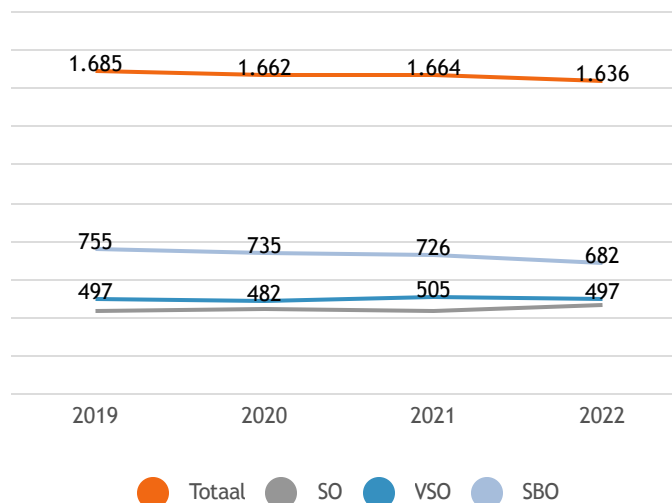

Omvang speciaal onderwijs neemt licht af

Op 1 oktober 2022 volgden 1636 leerlingen speciaal (basis- of voortgezet) onderwijs in Amersfoort. Dit is iets lager dan in 2021. Landelijk neemt het aantal kinderen in het speciaal (basis- en voortgezet) onderwijs juist licht toe (Onderwijsinspectie 2023). Volgens beleidsregisseurs zijn er weinig vrije plaatsen beschikbaar in het speciaal onderwijs, door onder andere personeelsschaarste. Dit terwijl er volgens hen veel vraag is naar plekken in het speciaal onderwijs door toegenomen complexiteit in problematiek.

Naast deze leerlingen op Amersfoortse scholen, zijn er ook nog Amersfoortse leerlingen die speciaal (basis- of voortgezet) onderwijs volgen op een school buiten Amersfoort. Dit zijn bijvoorbeeld kinderen die heel gespecialiseerd onderwijs volgen dat niet in Amersfoort beschikbaar is.

Figuur: Aantal leerlingen speciaal onderwijs in Amersfoort ⁱ

Bron: DUO, bewerking O&S

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. In dit hoofdstuk ontbreken geen indicatoren.

Transformatie

Samenhangende doelstellingen

A Bevorderen inzet
eigen mogelijkheden
en/of het sociaal
netwerk van cliënt

B Versterken sociale
basisinfrastructuur en
civil (pedagogische)
society

C Vernieuwen, verbreden
en flexibiliseren van de
(specialistische) hulp en
ondersteuning

D Bevorderen van
de integraliteit in
de hulp en
ondersteuning

E Bevorderen
doeltreffendheid van
hulp en ondersteuning en
efficiënte inzet van de
financiële middelen

Effect in gewenste richting

Effect in ongewenste richting

Lager dan gemiddeld in Nederland

Hoger dan gemiddeld in Nederland

Indicator blijft stabiel

(Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Samenhangende doelstellingen
% afgesloten zaken wijkteam naar eigen kracht of sbi	38%	37%	39%	=	-	doelen A, B en C
% jeugdzorg-cliënten dat vindt dat organisaties goed samenwerken	-	72%	-	=	-	doel D
% stapeling: huishoudens dat gebruik maakt van minimaal 2 wetten	3,7%	3,3%	3,1%	=		doel D
aantal meldingen vroegsignalering betalingsachterstanden	1016	2901	3754	→	-	doelen B en D
% herhaald beroep jeugdhulptrajecten	26%	25%	25%	=		doel E

9. Transformatie

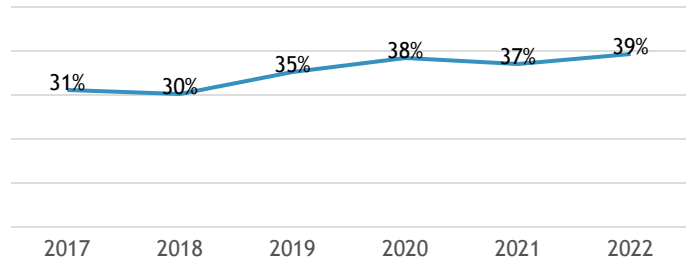
9.1 Bevorderen eigen kracht / eigen netwerk en versterken sbi

Om zorg en ondersteuning betaalbaar te houden, wil de gemeente de inzet van specialistische hulp verminderen en zoveel mogelijk naar de basis. Daarom is een van de transformatiedoelen om de sociale basisinfrastructuur (sbi) en civil (pedagogische) society te versterken. En een ander transformatiedoel is om de inzet van eigen mogelijkheden en/of het sociaal netwerk te bevorderen. En daarmee er aan bijdragen dat inwoners hun zelfredzaamheid en regie over het eigen leven behouden of bevorderen. Door onder andere de vergrijzing zijn er in toenemende mate grenzen aan de eigen mogelijkheden van inwoners en aan de inzet van het eigen netwerk voor bijvoorbeeld mantelzorg. In het hoofdstuk over cliëntervaring beschrijven we de ervaringen van mantelzorgers en vrijwilligers (en professionals) met de inzet van het eigen netwerk.

39% afgesloten hulpvragen verwezen naar basisinfrastructuur, eigen kracht of eigen netwerk

In 2022 is 39% van de afgesloten hulpvragen door de wijkteams *alleen* ⁱ doorverwezen naar de basisinfrastructuur, eigen kracht of het eigen netwerk. Dit is vergelijkbaar met 2020 en 2021.

Figuur: % afgesloten zaken wijkteam naar eigen kracht of SBI

Bron: Gemeente Amersfoort en Stichting Wijkteams Amersfoort

Meeste huishoudens zonder gebruik gemeentelijke voorziening

De meeste Amersfoortse huishoudens (79%) maakten in 2022 geen gebruik van een voorziening uit de Participatiewet, Wmo en Jeugdzorg. Dit is al jaren stabiel, met uitzondering van 2020: door de coronacrisis ontvingen toen tijdelijk meer huishoudens ondersteuning vanuit de Participatiewet (waaronder Tozo), waardoor er meer stapeling was. In de Berg-Noord maakten in 2022 de minste huishoudens gebruik van een gemeentelijke voorziening (10%), in Schothorst-Zuid de meeste (33%). In Amersfoort leven evenveel huishoudens zonder gemeentelijke voorziening als gemiddeld in andere 100.000+ gemeenten. We zien dat vooral meer Amersfoortse huishoudens jeugdzorg gebruiken dan in andere 100.000+ gemeenten, vermoedelijk door het hoge aandeel huishoudens met kinderen in Amersfoort vergeleken met andere gemeenten.

9.2 Integraliteit

Zo'n 3% huishoudens met stapeling van voorzieningen

Het bevorderen van integraliteit in hulp en ondersteuning is een van de transformatiedoelen. Een integrale aanpak is bijvoorbeeld belangrijk bij preventie, maar zeker ook bij inwoners met een complexe of meervoudige hulpvraag. In Amersfoort heeft een beperkt aantal huishoudens (circa 3%) te maken met 'stapeling'. Dit zijn huishoudens die ondersteuning ontvangen uit 2 of 3 wetten (Participatiewet, Wmo en/of Jeugdzorg). Stapeling is in Amersfoort in 2022 vergelijkbaar met vorig jaar en met gemiddeld in 100.000+ gemeenten.

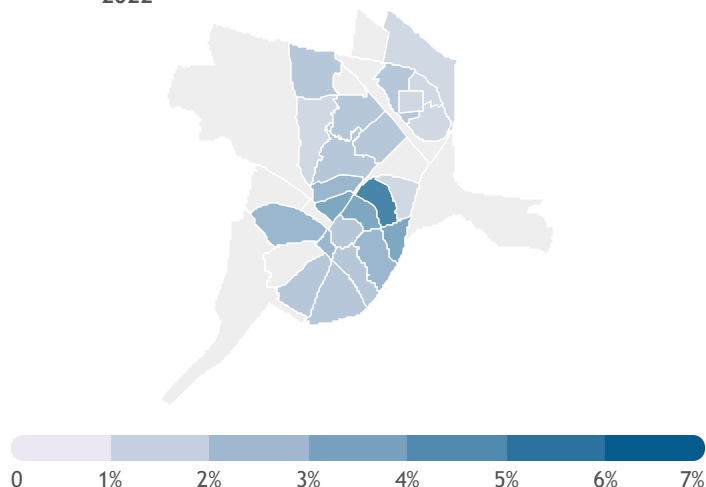
Gebruik van voorzieningen uit meerdere wetten kan een indicatie zijn van 'multiproblematiek'. Overigens kan er ook sprake zijn van 'multiproblematiek' bij gebruik van één of zelfs geen gemeentelijke voorziening, maar bijvoorbeeld wel gebruik van de Wet langdurige zorg (Wlz) en/of Zorgverzekeringswet (Zvw), maar hierover hebben we geen cijfers. Wel stelt landelijk onderzoek dat één op de zes volwassenen te maken heeft met een stapeling van problemen (SCP 2023b). Zij hebben

problemen op drie of meer terreinen. Dat kunnen problemen zijn met algemene dagelijkse handelingen, in het gezin, met het sociale netwerk, met het zelfstandig kunnen voeren van een huishouden, financiën, gebrekkige administratieve vaardigheden en op het gebied van werk. Door de inflatie en hogere energieprijzen bestaat de kans dat deze groep groter wordt, hoewel dit afhankelijk is van (internationale) ontwikkelingen en beleidsmaatregelen (SCP 2023b).

Stapelning van voorzieningen uit meerdere gemeentelijke wetten (Wmo, jeugdzorg en/of participatiewet) verschilt sterk per wijk. Dit hangt waarschijnlijk samen met verschillen tussen wijken in sociaaleconomische status (zoals opleidingsniveau en inkomen van inwoners). In 2022 woonden in Liendert relatief veel huishoudens met stapeling, en in Hoogland en Hooglanderveen relatief weinig.

Figuur: % huishoudens met stapeling van gemeentelijke wetten, 2022

Bron: [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl), bewerking O&S

Samenwerking tussen organisaties

Voor integraliteit in hulp en ondersteuning is samenwerking tussen organisaties en medewerkers essentieel. Uit Amersfoorts onderzoek blijkt dat mantelzorgers en vrijwilligers weinig samenwerken met professionals. De resultaten van dit kwalitatieve onderzoek staan beschreven in het hoofdstuk cliëntervaring.

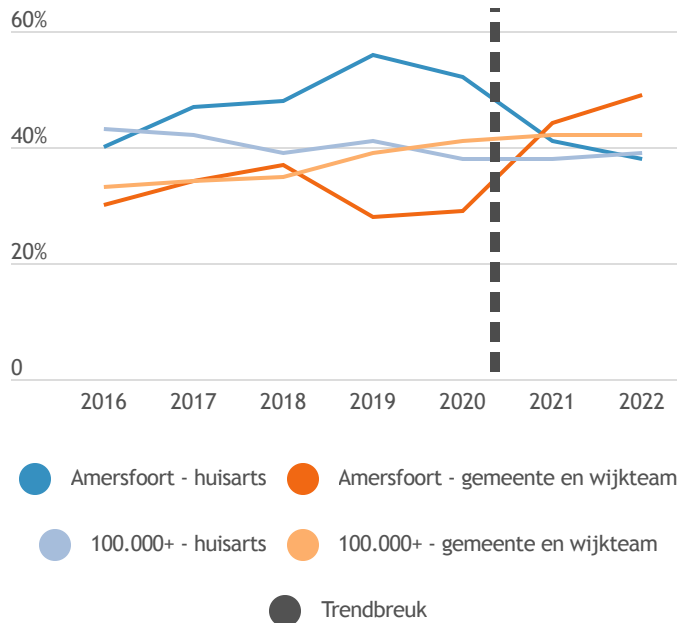

Toegang tot jeugdhulp: afname verwijzingen via huisarts

In 2022 is 49% via de gemeente en wijkteams verwezen naar jeugdhulp. Dit is een toename tussen 2021 en 2022 en ligt hoger dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten (44%). Het aandeel verwijzingen via de huisarts nam af. Mogelijk dat de maatregel 'praktijkondersteuner jeugd' (POH Jeugd) hieraan heeft bijgedragen, want het aantal jongeren dat wordt geholpen door de POH Jeugd neemt toe (Gemeente Amersfoort 2023). Het aandeel verwijzingen via de huisarts in Amersfoort (38%) ligt iets lager dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten (39%).

Door de trendbreuk in de jeugdzorgcijfers (zie hoofdstuk ontwikkeling gebruik ondersteuning) en een registratiewijziging bij CBS kunnen we de cijfers over 2021 en 2022 niet goed vergelijken met voorgaande jaren.

Figuur: % verwijzingen via huisarts of gemeente en wijkteam naar jeugdhulp

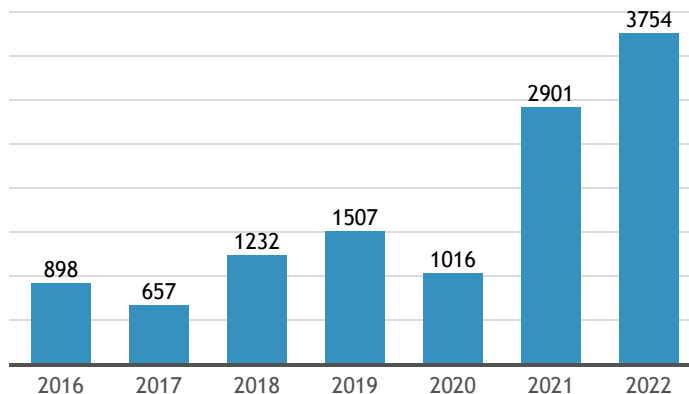
Toelichting: we kijken bij verwijzingen naar begonnen trajecten. Het percentage verwijzingen is berekend door het aantal begonnen trajecten per verwijzer (bijvoorbeeld huisarts) ten opzichte van het totaal aantal begonnen trajecten. Voor toegang via gemeente en wijkteam tellen we de verwijzers 'gemeentelijke toegang' en 'geen verwijzer' (in Amersfoort bv. de wijkteams) bij elkaar op. Er is een trendbreuk in de jeugdzorgcijfers tussen 2020 en 2021. Daardoor zijn cijfers over 2021 en 2022 niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren. Bron: CBS, bewerking O&S

Forse toename vroegsignalering betalingsachterstanden

Het aantal meldingen van betalingsachterstanden is fors toegenomen door een wetswijziging (Stadsring 2022). Aanbieders van ‘vaste lasten’ (zoals verhuurders, energieleveranciers en zorgverzekeraars) zijn vanaf 2021 verplicht om signalen van betalingsachterstanden te melden bij de gemeente, zogeheten ‘vroegsignalering’. Door mensen met beginnende betalingsproblemen eerder in beeld te hebben en hulp aan te bieden, kan voorkomen worden dat betalingsachterstanden uitgroeien tot problematische schulden. En dit heeft een dubbel effect: minder schuldenproblematiek én lagere zorguitgaven, want problematische schulden en gezondheid hangen nauw samen (CPB 2021a, RVS 2022). Inzet op vroegsignalering is volgens Stadsring nog belangrijker nu landelijk blijkt dat de betaalbaarheid van de vaste lasten voor steeds meer mensen een probleem is.

Figuur: Aantal interventies¹ na melding(en) vroegsignalering betalingsachterstanden

¹Een interventie bevat één of meerdere meldingen over hetzelfde huishouden.

Bron: Stadsring

9.3 Doeltreffendheid, efficiënte inzet van middelen

Uitval jeugdhulp zonder verblijf iets lager dan in andere 100.000+ gemeenten

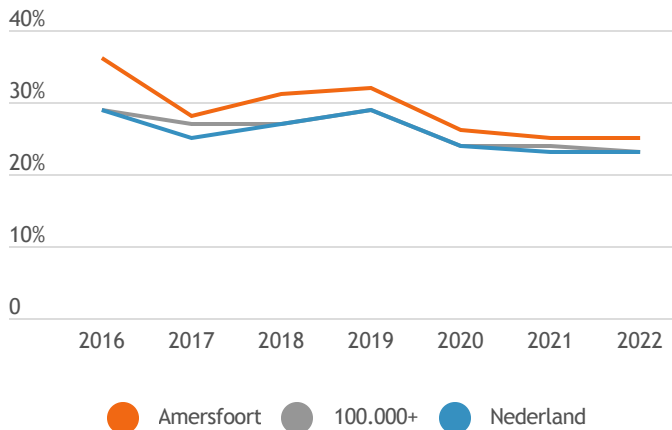
Uitval is relevant omdat het een indicatie kan zijn van ontevredenheid en mismatch tussen vraag en aanbod. Daarnaast kan het gezien worden als indicatie voor ineffectieve besteding van middelen.

In Amersfoort is de uitval voor jeugdhulp zonder verblijf tussen 2021 en 2022 iets gestegen van 2,5% naar 2,8%. In 2021 zijn circa 100 trajecten voortijdig eenzijdig door de cliënten opgezegd. Het aandeel uitval voor jeugdhulp zonder verblijf is in Amersfoort in 2022 iets lager dan gemiddeld in 100.000+ gemeenten, waar de uitval tussen 2021 en 2022 ook is gestegen (van 2,8 naar 3,2%). Dit kan een indicatie zijn voor een relatief effectieve besteding van middelen in Amersfoort.

25% herhaald beroep op jeugdhulp

Bij een kwart (25%) van de begonnen jeugdhulptrajecten in 2022 is sprake van herhaald beroep. Dit zijn jongeren die in 2022 jeugdhulp kregen en ook al ergens in de vijf jaar daarvoor jeugdhulp hebben ontvangen. In 2022 is het herhaald beroep vergelijkbaar met 2021.

Figuur: % herhaald beroep op jeugdhulp

Toelichting: het percentage herhaald beroep is berekend door het aantal herhaald beroep trajecten ten opzichte van het totaal aantal begonnen trajecten (herhaald beroep + nieuwe trajecten).

Bron: CBS, bewerking O&S

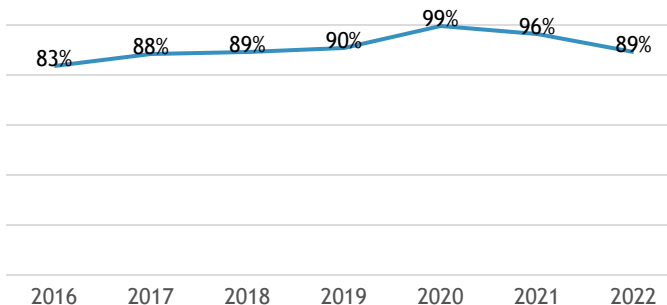

Het aandeel herhaald beroep in jeugdhulptrajecten ligt in Amersfoort - net als voorgaande jaren - iets hoger dan landelijk en gemiddeld in 100.000+ gemeenten. We hebben geen sluitende verklaring waarom dit zo is. Het kan ook een uitkomst zijn van een gewenste ontwikkeling waarin trajecten worden afgesloten als mensen op eigen kracht verder kunnen en zich weer kunnen en durven melden (met eenzelfde of een nieuwe ondersteuningsvraag) als dat nodig is. In welke mate dit in Amersfoort een verklaring is voor een hoger herhaald beroep dan landelijk, is niet uit de gegevens te halen.

89% schuldregelingen met schone lei afgerond

Een indicator die iets zegt over de realisatie van het doel - dat minder mensen financiële belemmeringen ervaren om mee te doen - is het aandeel succesvol afgeronde trajecten schuldhulpverlening. In 2022 is in 89% van de opgestarte schuldenregelingen een zogenaamde 'schone lei' gerealiseerd. Dit is lager dan in 2021 (96%), maar vergelijkbaar met de jaren voor de coronacrisis.

Figuur: % succesvol afgeronde trajecten schuldhulpverlening ('schone lei')

Toelichting: percentage schone lei van alle regelingen, dus zowel schuldbemiddeling als WSNP.

Bron: Stadsring

9.4 Wachtlijsten

Wachtlijsten specialistische jeugdzorg, beschermd en begeleid wonen

De gemeente wil dat Amersfoorters de hulp en ondersteuning ontvangen die ze nodig hebben. Als inwoners wachten op hulp, dan ontvangen ze de benodigde ondersteuning (nog) niet. Wel kan het wijkteam de inwoner ondertussen ondersteuning bieden. Dit is geen oplossing voor de wachtlijsten, maar het kan in de tussentijd wel enige verlichting bieden.

Bij beschermd wonen is de omvang van de wachtlijst stabiel: 75 personen in 2022 en 74 personen in 2023. Wat daarbij opvalt is dat 70% van de wachtlijst uit jongvolwassenen onder de 27 jaar bestaat. Ook bij BSA jeugdhulp bleef het regionale aantal wachtenden redelijk stabiel: van 137 in juni 2022 naar 149 in juni 2023. Bij de andere hulp- en ondersteuningsvormen hebben we geen of beperkt cijfers over wachtlijsten / wachttijden. Wel zijn er volgens beleidsregisseurs wachtlijsten voor overige jeugdzorg en begeleid wonen. Daarnaast nam volgens beleidsregisseurs het aantal inwoners dat wacht op zorg de laatste jaren toe.

Verschillende oorzaken wachtlijsten

Er zijn verschillende oorzaken van de wachtlijsten. Bij zowel jeugdzorg als Wmo hangt het samen met personeelsschaarste. Bij specialistische jeugdzorg speelt daarnaast mee dat er meer vraag is naar jeugdzorg (het aantal jongeren met jeugdzorg nam in 2022 toe) en dat sinds de coronacrisis behandelingen langer en intensiever worden als gevolg van complexere casuïstiek. Daarnaast hebben de licht stijgende wachtlijsten bij vooral grotere jeugd ggz aanbieders volgens beleidsregisseurs mogelijk ook te maken met een verschuiving van vraag naar deze aanbieders. Dit komt doordat drie aanbieders voortijdig het contract hebben beëindigd in aanloop naar de nieuwe taakgerichte opgave als gevolg van de recente aanbesteding.

Bij beschermd wonen en begeleid wonen speelt dat uitstroom lastig is door gebrek aan woningen. Cliënten die niet langer de intensieve ondersteuning nodig hebben moeten daardoor in de beschermd wonen voorziening blijven wonen, waardoor geen plekken vrij komen voor mensen op de wachtlijst. Tot slot zijn er sinds de openstelling van de Wlz voor GGZ-cliënten per 1 januari 2021 minder beschermd wonen plekken beschikbaar

voor de Wmo, doordat plekken die voorheen voor de Wmo beschikbaar waren Wlz-plekken geworden zijn. Dit is een continu proces, waardoor het aantal voor Wmo beschermd wonen beschikbare plekken blijft afnemen. Ook het proces van de inkoop Wmo 2023 kan een effect gehad hebben op het aantal beschikbare Wmo beschermd wonen plekken, omdat de toekomst tijdens een aanbesteding onzeker is. Daarom bieden sommige aanbieders hun vrijgekomen plekken alleen nog aan beschermd wonen cliënten met financiering vanuit de Wlz aan en niet vanuit de Wmo, omdat daar meer zekerheid is voor de langere termijn.

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: samenwerking Indebuurt033, samenwerking jeugdzorg. Daarnaast ontbreekt uitval wijkteams doordat deze indicator na een registratiewijziging niet meer meetbaar is.

De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de [monitor inclusieve stad 2022](#).

Clïëntervaring

Samenhangende doelstellingen

A Bevorderen inzet
eigen mogelijkheden
en/of het sociaal
netwerk van cliënt

B Versterken sociale
basisinfrastructuur en
civil (pedagogische)
society)

C Vernieuwen, verbreden
en flexibiliseren van de
(specialistische) hulp en
ondersteuning

D Bevorderen van
de integraliteit in
de hulp en
ondersteuning

E Bevorderen
doeltreffendheid van
hulp en ondersteuning en
efficiënte inzet van de
financiële middelen

Effect in gewenste richting

Effect in ongewenste richting

Indicator blijft stabiel

Lager dan gemiddeld in Nederland

Hoger dan gemiddeld in Nederland

(Ongeveer) gelijk aan gemiddeld in Nederland

Indicator	2020	2021	2022	Trend	Vergelijk	Samenhangende doelstellingen
% Wmo-cliënten dat ontvangen ondersteuning vindt passen bij hun hulpvraag	82%	-	-	=	-	doel E
% jeugdzorg-cliënten dat vindt dat ze de hulp kunnen krijgen die ze nodig hebben	-	87%	-	→	-	doel E
% Wmo-cliënten dat tevreden is over ondersteuning wijkteam	81%	-	-	-	-	doel E
% jeugdzorg-cliënten dat tevreden is over ondersteuning wijkteam	-	65%	-	-	-	doel E
rapportcijfer klanten voor dienstverlening sociale dienst als geheel	-	-	7,5	=	-	doel E
% Wmo-cliënten dat zich beter kan redden door de ondersteuning	87%	-	-	=	-	doel A
% jeugdzorg-cliënten dat beter problemen kan oplossen door de hulp	-	78%	-	=	-	doel A
% reïntegratie-cliënten dat door traject meer kans heeft op vinden betaalde baan	-	-	68%	=	-	doel A

10. Cliëntervaring

Najaar 2022 vond nieuw onderzoek plaats naar de ervaringen van cliënten met werk & inkomen. De resultaten over werk & inkomen zijn indicatief, vanwege de lage respons (10%). Er is geen landelijk onderzoek waarmee we de Amersfoortse resultaten kunnen vergelijken met Nederland of 100.000+ gemeenten. Het volledige onderzoeksrapport van werk en inkomen vindt u [hier](#).

Daarnaast werd in 2023 kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder mantelzorgers en vrijwilligers. Het volledige onderzoeksrapport vindt u [hier](#).

De ervaringen van cliënten met Indebuurt033, Wmo en jeugdzorg zijn sinds de vorige monitor inclusieve stad niet opnieuw onderzocht. De ervaringen van deze cliënten stonden beschreven in de monitor inclusieve stad 2022. De wijkteams ronden dit jaar een cliënt ervaringsonderzoek af. De resultaten van dit onderzoek zullen worden beschreven in de eerstvolgende monitor inclusieve stad.

Onderzoeksverantwoording quotes

Inwoners zijn geneigd om vaker kritische ervaringen toe te lichten dan positieve. Daarom staan er vaker kritische quotes, terwijl de meerderheid toch tevreden is. Het gaat dan om quotes waarvan geleerd kan worden of ervaringen die verschillende mensen beschrijven.

10.1 Toegang

Meerderheid cliënten werk & inkomen tevreden over toegang, maar telefonische bereikbaarheid genoemd als verbeterpunt

De meerderheid van de cliënten werk & inkomen is tevreden over de toegang, zoals het intakegesprek, de snelheid waarmee het re-integratietraject is gestart, en de bereikbaarheid. Specifiek noemen cliënten de telefonische bereikbaarheid wel als verbeterpunt. Over de ervaren tijd tussen hun aanvraag en de eerste betaling is zo'n driekwart van de cliënten tevreden. Desalniettemin was voor 42% deze tijd een probleem.

Tegelijkertijd noemen cliënten de stiptheid van de uitbetaling van de uitkering in de top-3 van succespunten.

Quotes van inwoners die tevreden zijn over de toegang:

"Is altijd bereikbaar voor vragen, respectvol en behulpzaam."

"Zeer meedenkend en menselijk, terwijl zij regels moet handhaven. Ik vind het prettig in deze nare situatie dat de uitbetaling van de uitkering zeer stipt gebeurt."

Quotes van inwoners die ontevreden zijn over de toegang:

"Ik kan heel moeilijk contact krijgen met de klantmanager. Ze antwoordt bijna nooit op mail en terugbelverzoeken komen niet altijd goed door."

"Ik vind het erg vervelend dat klantmanagers proxy-bellen via het algemene nummer van het gemeentehuis. Zo kan ik nooit weten wie mij gebeld heeft. Als ik een terugbelverzoek aanvraag via de helpdesk, dan weet ik nooit wanneer ik teruggebeld ga worden."

10.2 Kwaliteit en passendheid

Meeste cliënten tevreden over dienstverlening sociale dienst

Een ruime meerderheid van de cliënten werk & inkomen is tevreden over de kwaliteit en passendheid van hun ondersteuning. Ze beoordelen de dienstverlening van de sociale dienst als geheel in 2022 gemiddeld met rapportcijfer 7,5. Het grootste deel (87%) geeft een voldoende, 13% een onvoldoende. De ervaring verschilt niet statistisch significant van eerdere jaren (2017: 7,7 en 2012: 7,6).

Cliënten noemen het vaakst als succespunten hun klantmanager en de klantvriendelijkheid / behulpzaamheid. Tegelijkertijd is het vaakst genoemde verbeterpunt rekening houden met de situatie van de klant, gevolgd door minder wisselingen van klantmanagers.

Figuur: rapportcijfer voor dienstverlening sociale dienst als geheel in Amersfoort, 2022

Bron: Cliëntervaringsonderzoek werk en inkomen

Quotes van inwoners die tevreden zijn over de kwaliteit of passendheid:

"Mensen bij de afdeling Werk zijn over het algemeen zo goed dat zij ondanks de ingebakken onmogelijkheden toch altijd tot een resultaat komen waarbij klant zowel als wet- en regelgeving zijn geholpen."

"Altijd een luisterend oor en goede raad, en behulpzaam."

"Flexibele, behulpzame en uiterst vriendelijke man die begrip toont en alle medewerking verleent!"

"Het is fijn dat klantmanagers en de trajectbegeleiders re-integratie goed luisteren naar de persoonlijke omstandigheden en hun hulp daarop afstemmen. Dank u wel!"

"Afhankelijk zijn van een uitkering is niet leuk. Maar in mijn geval iets wat nu eenmaal niet anders is. Dat een ander je dan als mens blijft behandelen/zien vind ik belangrijk."

Hoewel een ruime meerderheid tevreden is over de kwaliteit en passendheid maken verschillende inwoners ook kritische opmerkingen. Hieronder quotes van inwoners die ontevreden zijn over de kwaliteit of passendheid:

"Geen enkele ondersteuning, inlevingsvermogen en alleen maar dreigen met sancties. Discriminerend wat betreft kansen op werk indien ouder dan 60 jaar."

"De menselijke maat ontbreekt vaak in het contact. Dat moet beter. Nu staat het juridische zakelijke en afstandelijke voorop. Dit is mensenwerk. In de bijstand zitten is schaamtevol."

"Het is heel irritant. Iedere keer een ander te krijgen. Je krijgt iedere keer weer een kennismakingsgesprek. Terwijl alles in het dossier te lezen is."

"De menselijke maat toepassen en minder hard regels toepassen. Er wordt te weinig rekening gehouden met de omstandigheden van de klant. Minder vooroordelen hebben."

10.3 Effect

68% re-integratiecliënten door traject meer kans op betaalde baan

Bij re-integratie is niet voor iedereen hetzelfde effect haalbaar. Zo helpt een re-integratietraject inwoners om de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen, maar is een betaalde baan niet voor alle inwoners haalbaar. In 2022 zegt 68% van de re-integratiecliënten dat ze door het traject meer kans hebben op het vinden van een betaalde baan. Dit is vergelijkbaar met 2017 (69%).

Figuur: % reïntegratie-cliënten in Amersfoort dat door traject meer kans heeft op vinden betaalde baan, 2022

Bron: Cliëntervaringsonderzoek werk en inkomen

Quotes van inwoners die tevreden zijn over het effect:

"Ik ben heel tevreden over hoe alles gaat. Door gezondheidsklachten kan ik niet werken. Ik krijg vrijheid om zelf vrijwilligerswerk op te pakken en uit te bouwen. Heel fijn."

"Mijn klantmanager heeft mij zo geholpen. Ik kwam uit een zware depressie en zij heeft alleen maar begrip getoond en me de ruimte en tijd gegeven zonder sollicitatieplicht om hier uit te komen. En nu ben ik weer aan het werk zonder uitkering en als ik ergens mee zit, kan en mag ik haar altijd bellen."

Quotes van inwoners die (deels) ontevreden zijn over het effect:

"Begeleiding naar werk. Komen ze alleen met schoonmaken. Ik wil iets voor mijzelf opzetten maar krijg weinig tot geen ondersteuning. Dus ook geen motivatie, respect."

"Blij dat ik financiële ondersteuning ontvang. Helaas is het niet voldoende om huur van te betalen en verhuizen is geen optie. Ik kom niet in aanmerking voor huurtoeslag, anders zouden wij het redden. Voor mijn kind kan ik voedsel kopen maar voor mezelf lukt dat eigenlijk niet meer zonder flink rood te staan. Medische kosten vormen nu naast de huur een levensgroot probleem. Ik probeer alles om aan werk te komen."

"Als ik in het eerste jaar beter begeleid zou zijn geweest, dan stond ik nu niet al jaren langs de lijn. Iedereen verdient/heeft recht op maatwerk."

10.4 Kwalitatief onderzoek

In 2023 werd een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de ervaringen van Amersfoortse mantelzorgers, vrijwilligers en professionals met de inzet van het eigen netwerk voor informele hulp. Dit onderwerp is gekozen door de raad. Hiervoor zijn tijdens vijf groepsgesprekken in totaal 33 mensen gesproken. Het volledige onderzoeksrapport vindt u [hier](#).

Persoonskenmerken en regelgeving bepalend voor vragen om hulp

Eén op de drie Amersfoorters was in 2021 vrijwilliger en 16% mantelzorger (O&S 2022). In hoeverre er in Amersfoort sprake is van voldoende aanbod aan mantelzorgers en vrijwilligers is vanuit het kwalitatieve onderzoek niet eenduidig te beantwoorden. Er zijn uiteenlopende netwerken. De verschillen in de netwerken worden grotendeels bepaald door een aantal factoren: het om hulp kunnen, willen en durven vragen voor uitbreiding van het netwerk en de mogelijkheden daartoe die wet- en regelgeving bieden. Mantelzorgers willen niet altijd hulp, er is schaamte bij het vragen om hulp, en soms is er

gebrek aan (digitale) vaardigheden en energie om hulp aan te vragen. Regelgeving is complex en ze moeten veel formulieren invullen. Daarbij spelen culturele verschillen een rol in het aannemen van hulp.

"Er zijn ook mantelzorgers die zeggen: ik wil heel graag een keer een weekje weg. Maar uiteindelijk doen ze het vaak toch niet omdat ze het zo moeilijk vinden om iemand ergens anders onder te brengen." (mantelzorg professional over 'willen')

"Lastig om anderen om hulp te vragen. Wij zijn van een generatie die dat niet zo snel doet. Je moet dingen accepteren die ze aanbieden." (mantelzorger over 'durven')

"Alles moet met internet, je moet formulieren inscannen en opsturen. Als je de 70 gepasseerd bent, is dat ingewikkeld." (mantelzorger over 'kunnen')

"Het heeft allemaal te maken met hoe je zelf vindt dat zorg eruit moet zien, met je cultuur en eigen overtuigingen. Dat maakt het soms zo lastig om mantelzorgers te ondersteunen. Je kunt heel veel aanbieden, maar ze nemen het vaak niet aan." (mantelzorg professional over culturele verschillen)

Amersfoorters zonder netwerk

Hoeveel Amersfoorters geen netwerk hebben weten we niet. Uit vragenlijstonderzoek uit 2016 weten we wel dat een ruime meerderheid voor zorg of hulp kon terugvallen op familie, vrienden/kennissen of mensen in de buurt. Amersfoorters die niet op iemand konden terugvallen, zeggen vaak dat ze niet om hulp willen of durven vragen. Zo'n 6% van de Amersfoorters (die niet op iemand konden terugvallen) zegt dat ze niet weten bij wie ze terecht kunnen. Dit zijn Amersfoorters die mogelijk geen netwerk hebben. Uit het recente kwalitatieve onderzoek blijkt dat als er sprake is van een klein of geen netwerk rondom inwoners, dat de inschatting van de gesproken vrijwilligers en professionals is dat zij voldoende zicht hebben op deze groep, aangezien deze inwoners aankloppen als er hulp nodig is. Deze groep bestaat enerzijds uit mensen die hun hele leven al (vrijwel) niemand hebben om op terug te vallen, en anderzijds uit ouderen die door verlies geen netwerk meer hebben.

"Er is zijn mensen die hun hele levensloop altijd al een beetje buiten de maatschappij hebben gestaan. Als je jong bent dan red je dat nog wel, maar als je ouder wordt en gebreken hebt, lukt dat niet meer." (professional)

"[...] een schrijnende doelgroep is ouderen die best een netwerk hebben gehad, maar door verlies en door lichamelijke en geestelijke problemen daar uit zijn geraakt. Dat is heel eenzaam." (professional)

Mantelzorgers zwaar belast...

De grootte van een netwerk hangt niet direct samen met de zwaarte van de zorg rondom de hulpbehoevende. Vanuit het perspectief van de mantelzorgers komt naar voren dat de zorg vaak zwaar is, fysiek en emotioneel, en dat ze te maken krijgen met vele verschillende en complexe zaken zoals het vinden en organiseren van de juiste zorg. Alle gesproken mantelzorgers hebben te maken gehad met een (te) hoge belasting en geven aan dat er op sommige momenten veel van hen gevraagd werd als mantelzorger. Ook uit vragenlijstonderzoek blijkt dat de ervaren belasting van mantelzorgers in heel Amersfoort voorkomt: 20% voelde zich in 2021 (zeer) zwaar belast of overbelast (O&S 2022).

"Het is het gevoel van alle ballen hoog moeten houden, nooit mogen landen. Als je denkt 'nu gaat het even goed', gebeurt er opeens weer iets." (mantelzorger)

"We proberen een netwerk om mijn vader heen op te bouwen, maar dat kan instorten. Dan komt er desondanks veel op ons te liggen." (mantelzorger)

"Het is je eigen kind, dus er is geen grens. Er wordt heel veel van je gevraagd." (mantelzorger)

"Het is niet alleen zorg, ik ben ook bezorgd." (mantelzorger)

... vrijwilligers geven grenzen aan

Vrijwilligers hebben doorgaans een andere rol en positie binnen een netwerk. Een deel van de gesproken vrijwilligers geeft aan dat hun bijdrage periodiek is en geen essentiële functies vervult, maar dat zij desondanks een waardevolle schakel zijn in het netwerk. Een belangrijk onderdeel is de afbakening van hun takenpakket. Door het aangeven van grenzen proberen zij hun rol en positie binnen het werk goed te bewaken, al is dit soms een uitdaging wordt aangegeven.

"Ik heb het gecategoriseerd als burenhulp op afstand. Dat geeft voor mij de grens aan. Ik ben daar geen professional, ik ben de buur op afstand." (vrijwilliger)

"Mijn kookmaatje heeft in januari een herseninfarct gehad, hij is herstellende. [...] Ik maak me zorgen maar ik ben geen casemanager. Heb niets over hem te vertellen. Dan kom je grenzen tegen. Wanneer ga je daarmee bemoeien?" (vrijwilliger)

Mantelzorgers kritisch over toegang tot ondersteuning

Uit de monitor inclusieve stad 2022 bleek dat Amersfoortse cliënten over het algemeen tevreden zijn over de zorg en ondersteuning, maar het meest kritisch zijn over de toegang en het soms moeten zoeken waar ze moeten zijn. De gesproken mantelzorgers vinden de toegang onvoldoende. Het is een zoektocht voor mantelzorgers welke mogelijkheden er zijn en waar ze moeten zijn, zowel voor mantelzorgondersteuning als voor ondersteuning voor de hulpbehoevende. Voor vrijwilligers speelt ondersteuning een minder grote rol, zo blijkt uit de gesprekken. Een aantal zei terecht te kunnen bij hun vrijwilligersorganisatie als ze vragen hadden.

De meesten noemden vooral dat zij zelf hun grenzen goed moeten aangeven om op die manier te voorkomen dat zij overvraagd worden. Waardering kwam zowel bij mantelzorgers als vrijwilligers weinig aan bod in de gesprekken. Een symbolisch bedrag als vergoeding speelt soms wel een rol in de mate waarin vrijwilligers zich gewaardeerd en gemotiveerd voelen. Voor mantelzorgers speelt waardering geen rol in de keuze om wel of niet met de zorg door te gaan, maar sommigen voelen zich door de Mantelzorgpas wel gezien.

"Waar je hulp kunt krijgen is heel onduidelijk. Er zijn weinig mensen die dat weten. Er is ook zo veel." (mantelzorger)

"Het is het doolhof waar je in zit. Je hebt dat regeltje voor dit en een andere regel voor iets anders en je wordt steeds van het kastje naar de muur gestuurd. Soms kan je het gewoon er niet bij hebben." (mantelzorger)

"Het grootste ding is de zoektocht. In onze groep zeggen meerdere dat ze iemand missen die je vanaf de diagnose aan de hand meeneemt. Dat hoeft niet elke week, maar iemand die echt verstand van zaken heeft en echt met je meeloopt." (mantelzorger)

Zorgen over toekomst, maar ook kansen

In alle gesprekken komt naar voren dat er zorgen zijn over de toekomst, in maatschappelijk opzicht, maar ook voor hen persoonlijk. De vergrijzing zorgt voor een toenemende zorgvraag waardoor er een nog groter beroep zal worden gedaan op vrijwilligers en mantelzorgers, terwijl de druk op deze groep nu al enorm hoog ervaren wordt.

Vrijwilligers(organisaties) maken zich zorgen over het werven en behouden van vrijwilligers, vooral om meer jongere inwoners aan te trekken. Onder mantelzorgers zijn er zorgen over anderen in hun omgeving die mogelijk ook binnen afzienbare tijd een beroep gaan doen op hen, zoals hun eigen ouders. Een groter beroep zorgt voor nog meer druk en stress, terwijl er binnen de eigen mantelzorgsituatie ook al onzekerheden schuilen zoals het vinden van woonruimte of continuïteit ten aanzien van de zorg voor de zorgvrager.

"Ik gedraag me als struisvogel, kop in het zand. Als ik erover nadenk dat mijn dochter daar geen plek gaat krijgen wil ik niet over nadenken." (mantelzorger)

Er worden ook kansen en oplossingsrichtingen genoemd ter ondersteuning van de steeds groter wordende groep ouderen in de toekomst. Een belangrijke oplossingsrichting is de ondersteuning voor mantelzorgers; vooral als het gaat om de bekendheid en vindbaarheid van de brede ondersteuningsmogelijkheden die er zijn in Amersfoort. Een ander aspect is vroegtijdige ondersteuning van mantelzorgers: in een vroeg stadium hulp bieden bij het vinden van de weg in het zorglandschap, maar ook ontlasting als preventieve ondersteuning. Vanuit maatschappelijk oogpunt worden kansen genoemd rondom het bewustzijn van mantelzorg en vrijwilligerswerk; deze onderwerpen integreren in het dagelijks leven en inwoners informeren over het belang en de betekenis.

Mantelzorgers en vrijwilligers werken weinig samen met professionals

Tussen vrijwilligersorganisaties aan de ene kant en zorgaanbieders, hulpverleners en gemeentelijke organisaties wordt op verschillende niveaus samengewerkt. Op het niveau van de hulpbehoevende/cliënt ervaart een deel van de vrijwilligersorganisaties goede samenwerking, maar sommigen geven aan dat vrijwilligersorganisaties weinig worden betrokken bij de professionele hulp. Dit lijkt voor een deel afhankelijk van de opstelling van de vrijwilligersorganisatie; als samenwerking vanuit de vrijwilligersorganisatie wordt afgedwongen, zijn hier meer mogelijkheden voor. Het komt ook voor dat inwoners vanuit de formele hulp van het wijkteam of Indebuurt033 worden doorgestuurd naar een vrijwilligersorganisatie. De overdracht bij deze inwoners naar de vrijwilligersorganisatie is minimaal, wegens privacyoverwegingen, is de ervaring.

Vrijwilligers zelf werken doorgaans in zeer beperkte mate samen met de professionele zorgaanbieders. Dit is meestal ook een keuze van de vrijwilligers. Zij zien dit niet als hun taak en het is voor hen ook een manier om hun grenzen te bewaken en niet te intensief betrokken te raken.

Mantelzorgers zijn in de meeste gevallen de spil in het netwerk van degene voor wie zij zorgen. Ook bij hen is er weinig sprake van samenwerking tussen verschillende betrokken hulpverleners, vrijwilligers en andere betrokkenen. Zij staan als mantelzorger zelf hier altijd tussen als centraal onderdeel: *"Ik ben de spin in het web"*.

"Het mooiste is als je als vrijwilliger nog even samen optrekt met de professional, bijvoorbeeld bij het afschalen. Dat gebeurt ook steeds meer, we weten elkaar beter te vinden."

"Alles loopt via mijn maatje [degene die hulp ontvangt]. Er is eigenlijk geen samenwerking met zijn begeleider. Ik heb soms de neiging om de hulpverlener te spelen, maar dat ben ik niet."
(vrijwilliger)

Ontbrekende cijfers

Conform het raadsvoorstel beschrijven we alleen de indicatoren waarvan nieuwe cijfers zijn. Daarom ontbreken in dit hoofdstuk de volgende indicatoren: ervaringen met Indebuurt033, Wmo, jeugdzorg en wijkteam.

De recentste cijfers van deze indicatoren staan in de monitor inclusieve stad 2022.

11. Slotbeschouwing

In de monitor en samenvatting beschreven we de ontwikkelingen in Amersfoort. In deze slotbeschouwing kijken we met een bredere blik naar mensen in een kwetsbare situatie, volgens onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP 2023b). Dit koppelen we aan Amersfoortse bevindingen.

Circa 10% volwassenen in kwetsbare situatie

Het SCP (2023b) concludeert dat één op de zes volwassen Nederlanders te maken heeft met een stapeling van problemen. Deze mensen hebben bijvoorbeeld weinig financiële middelen, moeite om zelfstandig huishouden te voeren en een klein sociaal netwerk. Juist deze mensen hebben vaak gebrek aan hulpbronnen, zoals laag inkomen, slechte gezondheid en weinig veerkracht. Daardoor bevinden ze zich relatief vaak in een kwetsbare situatie en kunnen ze vaak minder goed meedoen in de samenleving. Ongeveer één op de tien volwassen Nederlanders bevindt zich in een kwetsbare situatie. Mensen in een kwetsbare situatie participeren minder, zijn vaker eenzaam

en minder vaak tevreden met hun leven dan anderen. En tekorten aan hulpbronnen spelen een grote rol in de ongelijkheid tussen groepen (SCP 2023a, en zie paragraaf verschillen tussen groepen).

Naar verwachting komt kwetsbaarheid in Amersfoort iets minder voor vanwege de gemiddeld hoger opgeleide bevolking. Maar voor Amersfoorters in een kwetsbare situatie is het belangrijk dat zij waar nodig ondersteuning kunnen ontvangen (SCP 2023b). En we weten wel dat in Amersfoort bijvoorbeeld 17% laaggeletterd is en 8,2% geregistreerde problematische schulden heeft. Terwijl uit landelijk onderzoek bekend is dat deze aspecten vaak samenhangen met andere problemen, zoals slechtere gezondheid en minder participeren (zie monitor inclusieve stad 2022).

3% ontvangt landelijk niet benodigde ondersteuning

“Mensen in een kwetsbare situatie redden zich vaak zelf, afhankelijk van de hulpbronnen die zij tot hun beschikking hebben. Mensen die wel ondersteuning nodig hebben, krijgen

deze vaak van hun eigen netwerk, maar ook van beroepskrachten, of een combinatie van beide. Niet iedereen die ondersteuning nodig heeft, ontvangt deze ook. Zo krijgt 3% van de mensen met een ondersteuningsbehoefte bij het huishouden, de persoonlijke verzorging of begeleiding, hierbij geen ondersteuning (niet-gebruikers). De helft van hen heeft niet om ondersteuning gevraagd, bijvoorbeeld omdat ze onafhankelijk willen blijven, denken niet in aanmerking te komen, of inschatten dat het te duur is.” (SCP 2023b, p.7) In hoeverre niet-gebruik in Amersfoort voorkomt, weten we niet. Wel weten we dat Amersfoortse mantelzorgers en vrijwilligers niet altijd om ondersteuning (kunnen, willen of durven) vragen (I&O Research 2023, zie paragraaf kwalitatief onderzoek). En dat slechts één op de negen huishoudens met problematische schulden een schuldregeling heeft.

Brede blik op maatschappelijke problemen nodig

Hoewel dus niet iedereen in een kwetsbare situatie ondersteuning nodig heeft, moeten mensen volgens het SCP (2023b) waar nodig terug kunnen vallen op het vangnet van het

sociaal domein. Gemeenten moeten daarom alert zijn op de samenhang tussen problemen en een gebrek aan hulpbronnen. Dit vraagt volgens het SCP (2023b) om een brede blik op het dagelijks leven van burgers en zo nodig domeinoverstijgende ondersteuning en maatwerk bieden. Dat gebeurt in Amersfoort bijvoorbeeld met de doorbraakaanpak. Daarbij wordt ondersteuning anders georganiseerd voor huishoudens die langdurig kampen met een combinatie van problemen. Oplossingen variëren per huishouden en zijn niet altijd aan zorg gerelateerd, maar gaan bijvoorbeeld ook over huisvesting en schulden. Toch blijft daarnaast een brede blik ook in Amersfoort een belangrijk aandachtspunt. Ook andere onderzoeken stellen dat een levensbrede blik op maatschappelijke problemen van mensen nodig is, bijvoorbeeld bij de Participatiewet en in de jeugdzorg. Zo stelt het NJI (2023) dat het groeiend jeugdzorggebruik vooral een reactie is op de wereld waarin jongeren opgroeien, zoals de individuelere samenleving en zorgen over armoede en klimaatverandering. Daarom is groeiend jeugdzorggebruik volgens het NJI (2023) geen passende reactie, maar moet de omgeving waarin kinderen opgroeien worden verbeterd. En in ander onderzoek

stelt het SCP (2023c) dat de huidige Participatiewet onvoldoende aansluit bij wat bijstandsgerechtigden nodig hebben om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Als de Participatiewet zich primair blijft richten op het krijgen van betaald werk, dan blijft problematiek op andere levensdomeinen mogelijk buiten beeld (SCP 2023c).

Versterk hulpbronnen en betere toegang

Bij bovenstaande moet volgens het SCP (2023b) “niet alleen naar de problemen van mensen gekeken worden, maar ook naar de hulpbronnen waar zij over (kunnen) beschikken. Zo kan het voor gemeenten en hulpinstanties zinvol zijn om in te zetten op het versterken van hulpbronnen van mensen. Niet alleen op financieel gebied, zoals inkomen, maar ook op persoonlijk gebied, zoals veerkracht en regie. Op langere termijn zou dit de draagkracht van mensen mogelijk kunnen vergroten zodat zij beter kunnen omgaan met zorgen of problemen.” Dit versterken van hulpbronnen kan ook voor Amersfoort zinvol zijn, omdat ook hier sommige mensen over minder hulpbronnen beschikken. Zo ervaren meer Amersfoorters een slechte gezondheid; heeft 6,1% van de huishoudens een laag inkomen en loopt risico op armoede; en heeft 7% van de volwassenen en

12% van de senioren onvoldoende regie over het leven (zie monitor inclusieve stad 2022). In Amersfoort wordt in het project Kansrijk Liendert daarom naast risicofactoren ook gekeken naar beschermende factoren die een rol spelen bij de ambitie dat kinderen kansrijk, gezond en veilig kunnen opgroeien. Ook bij de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) zet Amersfoort in op beschermende factoren voor jongeren.

“Daarnaast is het belangrijk dat mensen beter toegang tot ondersteuning hebben en dat de drempels die mensen ervaren om in aanmerking te komen voor voorzieningen in het sociaal domein worden weggenomen. Daarbij moet de informatievoorziening breder toegankelijk en eenvoudiger zijn. Informatie is soms alleen digitaal beschikbaar, aanvraagformulieren zijn ingewikkeld en het stelsel is complex.” (SCP 2023b, citaat nieuwsbericht) Dit geldt ook voor Amersfoort, want cliënten zijn hier kritisch over de toegang en vinden het soms zoeken waar ze moeten zijn (zie monitor inclusieve stad 2022). Ook voor mantelzorgers blijkt de toegang onvoldoende. Zij ervaren onvoldoende bekendheid met het aanbod aan mantelzorgondersteuning. Het is een zoektocht voor mantelzorgers welke mogelijkheden er zijn en waar ze

moeten zijn, zowel voor mantelzorgondersteuning als voor ondersteuning voor de hulpbehoevende. Daarbij is er soms een gebrek aan (digitale) vaardigheden voor het aanvragen van ondersteuning. Regelgeving is complex en ze moeten veel formulieren invullen (I&O Research 2023, zie paragraaf kwalitatief onderzoek).

Meer vraag naar ondersteuning door toekomstige ontwikkelingen

“Mensen in kwetsbare situaties worden extra hard geraakt door (de nasleep van) de coronacrisis, de energiecrisis en de inflatie.” Zo nam de energiearmoede in Amersfoort toe, terwijl dit ook voor die crisis al het hoogst was in de oudere wijken en / of wijken waar veel mensen met een laag inkomen wonen. Naast dat mensen in kwetsbare situaties extra hard worden geraakt door deze ontwikkelingen, “kunnen deze ontwikkelingen leiden tot een toename van het aantal mensen in een kwetsbare situatie. Het beroep op ondersteuning zal naar verwachting dan ook toenemen. Dit wordt nog versterkt door demografische ontwikkelingen als vergrijzing en immigratie. Door het toenemend aantal ouderen, langer thuis

wonen en personeelstekorten in de zorg wordt steeds meer gevraagd van informele hulpverleners en de sociale basis. Het wordt daarom steeds belangrijker om te zorgen dat mantelzorgers niet uitvallen en burgers niet overvraagd worden. Dit alles vraagt om een langetermijnvisie en om creatieve oplossingen van het rijk, gemeenten, werkgevers, professionals, informele hulpverleners en burgers zelf.” (SCP 2023b, p.8). Juist die langetermijnvisie missen mantelzorgers en vrijwilligers in Amersfoort. Zij uiteten in kwalitatief onderzoek hun zorgen over komende aanbestedingstrajecten in Amersfoort, die grote gevolgen kunnen hebben op het zorglandschap; kleinere aanbieders kunnen wegvallen, wat grote impact kan hebben op de continuïteit van de zorg. Terwijl een deel van de mantelzorgers (20% in 2021) zich nu al zwaar belast voelt (O&S 2022). In kwalitatief onderzoek gaven mantelzorgers aan dat er nu op sommige momenten al veel van hen gevraagd werd. Bij mantelzorgers en vrijwilligers zijn er zorgen over de toekomst, als er door de vergrijzing een nog groter beroep zal worden gedaan op vrijwilligers en mantelzorgers, terwijl de druk op deze groep nu al enorm hoog is (I&O Research 2023, zie paragraaf over kwalitatief onderzoek).

Bronvermelding

- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) & Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC, 2023). *Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag 2022*. Den Haag/Heerlen: CBS/WODC.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2023a). *Brede welvaart jongvolwassenen blijft achter*, via www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/20/brede-welvaart-jongvolwassenen-blijft-achter (geraadpleegd op 28 juli 2023).
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2023b). *Vooraf kinderen uit bijstandsgezinnen geen kansrijke start: ouderlijke hulpbronnen in de eerste duizend dagen tot en met de basisschoolperiode*. Den Haag/Heerlen: CBS.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2023c). *Van leerladder naar onderwijswaaijer. Verkenning CBS naar alternatieven laag-middelbaar-hoog*, via www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2023/van-leerladder-naar-onderwijswaaijer (geraadpleegd op 7 november 2023).
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2023d). *Schuldenproblematiek in beeld: huishoudens met geregistreerde problematische schulden, 2015-2023*. Den Haag: CBS.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2018). *Schooladvies vaker bijgesteld bij lagere inkomens*, via www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/41/schooladvies-vaker-bijgesteld-bij-lagere-inkomens (geraadpleegd op 25 juli 2022).
- Centraal Planbureau (CPB, 2023). *Macro Economische Verkenning 2024*. Den Haag: CPB.
- Centraal Planbureau (CPB, 2022). *Nederlandse samenvatting CPB Discussion Paper ‘Can skills differences explain the gap in track recommendation by socio-economic status?’*. Den Haag: CPB.
- Centraal Planbureau (CPB, 2020). *Schrappen eindtoets groep 8 kan ongelijkheid vergroten*. Den Haag: CPB.
- Erasmus School of Economics (2023). *Kansenkaart*, via <https://kansenkaart.nl> (geraadpleegd op 10 juli 2023).
- Gemeente Amersfoort (2023). *Maatregelen Betaalbaarheid van ondersteuning en zorg: eindrapportage 2022*. Amersfoort: Gemeente Amersfoort.

- GGD regio Utrecht (2023a). De corona gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2022: Amersfoort. Zeist: GGD regio Utrecht.
- GGD regio Utrecht (2023b). *Persbericht: ervaren gezondheid sterker afgenomen bij mensen die moeite hebben met rondkomen*. Zeist: GGD regio Utrecht.
- GGD regio Utrecht (2023c). *Jongvolwassenen en de coronaperiode: rapportage regio Utrecht*. Zeist: GGD regio Utrecht.
- GGD regio Utrecht (2022). *Gezondheidsmonitor volwassenen en senioren 2020: het verhaal achter de cijfers*. Zeist: GGD regio Utrecht.
- I&O Research (2023). *Netwerken van ondersteuning in Amersfoort*. Amsterdam: I&O Research.
- Kennisplatform inclusief samenleven (KIS, 2023). *Factsheet KIS Wijkmonitor - Amersfoort*, via kis-wijkmonitor.nl/jive/Report/?id=factsheet_gem&input_geo=gemeente_307&openinputs=true (geraadpleegd op 17 juli 2023).
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap - Kamerbrief (3 april 2023). *'Hoofdlijnen aanvalsplan voorkomen voortijdig schoolverlaten en begeleiden naar een kansrijke toekomst'*, geraadpleegd op 16 juni 2023.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). *Actieprogramma Kansrijke Start*. Den Haag: ministerie VWS.
- Mulier Instituut (2022). *Deelname sport en bewegen van mensen met een lage sociaaleconomische status: de achtergrond van de deelname*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Nederlands Jeugdinstituut (NJI, 2023). *Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik: voor een hoopvolle wereld om in op te groeien*. Utrecht: NJI.
- Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO, 2023). *Energiearmoede in Nederland in 2022: een actuele inschatting op nationaal en lokaal niveau*. Den Haag: TNO.
- Nederlands Jeugdinstituut (NJI, 2023). *Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik: voor een hoopvolle wereld om in op te groeien*. Utrecht: NJI.
- Onderwijsinspectie (2023). *De staat van het onderwijs 2023*. Utrecht: Onderwijsinspectie.
- Onderzoek & Statistiek (O&S, 2022). *Mantelzorg en vrijwilligerswerk 2021*. Amersfoort: Gemeente Amersfoort.
- Pharos (2023). *Leefomgeving en gezondheidsverschillen*. Utrecht: Pharos.

- Schriftelijke vragen (2023-055), 'Als primair onderwijs je tijdelijk niet past, want het is je maat even niet'.
- Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2023a). *Eigentijdse ongelijkheid: de postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal - verschil in Nederland 2023*. Den Haag: SCP.
- Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2023b). *Zicht op zorgen: kerncijfers over de problemen, hulpbronnen, leefsituatie en ondersteuning van mensen in het sociaal domein*. Den Haag: SCP.
- Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2023c). *Een brede blik op bijstand*. Den Haag: SCP.
- sociaaldomeinonline.nl/kind-van-arme-ouders-vaker-onderschat-door-leerkracht/ (geraadpleegd op 25 juli 2022).
- Stadsring (2022). *Schuldenmonitor 2020-2021*. Amersfoort: Stadsring.
- Universiteit Utrecht (UU) & Trimbos-instituut (2023). *Jong na corona: welzijn van jongeren tussen 2017 en 2022 en inzet van NP Onderwijsmiddelen door scholen*. Utrecht: Universiteit Utrecht / Trimbos-instituut.

Onderzoek en statistiek
Gemeente Amersfoort

Auteur Dorien de Bruijn
Zwaantina van der Veen
Marlies Visser

Datum November 2023